

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Bidrag

til

Fortolkningen af Aristoteles's Bøger om Staten.

Anden Deel.

Af

Dr. E. J. Bojesen,

constitueret Rector for Sorøe Academies Skole
og Opdragelsesanstalt.

Judbydelseskrift

til

Examen artium og den aarlige Hovedexamen i
Sorøe Academies Skole i Juli 1845.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. C. Scharling.

1845.

Indhold.

Side.

Bidrag til Fættelkningen af Aristoteles's Bøger om Staten	1—43.
Efterretninger om Soro Academies Skole og Opdragelsesanstalt	45—66.

Βίβλος πρὸς τὴν ἐπιτομὴν τῆς ἑξήκοντης καὶ ἑβδόμης βίβλου τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῆς Πολιτείας.

Lib. V, 1, 4—6.

Ἄρχαί μὲν οὖν ὡς εἰπεῖν αὐταὶ καὶ πηγαὶ τῶν στάσεων εἰσιν, ὅθεν στασιάζουσιν. διὸ καὶ αἱ μεταβολαὶ γίνονται διχῶς· ὅτε μὲν γὰρ πρὸς τὴν πολιτείαν, ὅπως ἐκ τῆς καθεστηκυίας ἄλλην μεταστήσωσιν, οἷον ἐκ δημοκρατίας ὀλιγαρχίαν ἢ δημοκρατίαν ἐξ ὀλιγαρχίας, ἢ πολιτείαν καὶ ἀριστοκρατίαν ἐκ τούτων ἢ ταύτας ἐξ ἐκείνων· ὅτε δ' οὐ πρὸς τὴν καθεστηκυίαν πολιτείαν ἀλλὰ τὴν μὲν κατάστασιν προαιροῦνται τὴν αὐτήν, δι' αὐτῶν δεῖναι βούλονται ταύτην οἷον τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὴν μοναρχίαν. ἔτι περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον, οἷον ἢ ὀλιγαρχίαν οὔσαν εἰς τὸ μᾶλλον ὀλιγαρχεῖσθαι ἢ εἰς τὸ ἥττον, ἢ δημοκρατίαν οὔσαν εἰς τὸ μᾶλλον δημοκρατεῖσθαι ἢ εἰς τὸ ἥττον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πολιτειῶν ἢ ἵνα ἐπιταθῶσιν ἢ ἀνεθῶσιν. ἔτι πρὸς τὸ μέρος τι κινήσαι τῆς πολιτείας, οἷον ἀρχὴν τινα καταστήσαι ἢ ἀνελεῖν, ὥσπερ ἐν Λακεδαιμονίᾳ φασὶ Ἀύσανδρον τινεὺς ἐπιχειρῆσαι καταλύσαι τὴν βασιλείαν καὶ Πανσανίαν τὸν βασιλέα τὴν ἐφορείαν. Καὶ ἐν Ἐπιδάμῳ δὲ μετέβαλεν ἡ πολιτεία κατὰ μόριον· ἀντὶ γὰρ τῶν φυλάρχων βουλὴν ἐποίησαν. εἰς δὲ τὴν Ἡλιαίαν ἐπάναγκές ἐστιν ἔτι τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι βαδίζειν τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐπισηφρίζηται ἀρχὴ τις· ὀλιγαρχικὸν δὲ καὶ ὁ ἄρχων ὁ εἰς ἣν ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ.

πανταχοῦ γὰρ διὰ τὸ ἄνισον ἢ στάσις. οὐ μὴν τοῖς ἀνίσοις ὑπάρχει ἀνάλογον· ἀτίδιος γὰρ βασιλεία ἄνισος, ἐὰν ᾗ ἐν ἴσοις· ὅλως γὰρ τὸ ἴσον ζητοῦντες στασιάζουσιν.

Efterat Aristoteles i den foregaaende Bog har skildret de enkelte Statsforfatningers Bæsen, gaaer han over til at undersøge Forfatningernes Forandringer og disses Aarsager samt Midlerne til at bevare dem. Hovedaarsagen til Omvæltninger er en forfeilet Stræben efter Lighed. Demokratistiske Former dannes, idet de, der i een Henseende (fri Herkomst) ere lige med de Andre, ville være det i alle; oligarkiske, idet de, der i een Henseende (Formue eller Adel) ere ulige med de Andre, ville være det i alle. Derpaa følge de ovenansførte Ord. I disse giver Sætningen *πανταχοῦ γὰρ διὰ τὸ ἄνισον ἢ στάσις* ingen fornuftig Mening, naar den, saaledes som hidindtil er skeet, sættes i umiddelbar Forbindelse med det Foregaaende. Paa den Bemærkning, at den ene Archont i Epidamnus udgjør et oligarkisk Element i denne Statsforfatning, følger aldeles upassende i explicativ Forbindelse den Sætning, at Strid allevegne opstaaer af Ulighed. Men disse Ord slutte sig til Begyndelsen af § 4, og Interpunctionen er saaledes at fastsætte: *ἀρχαὶ μὲν οὖν — — — — στασιάζουσιν (διὸ καὶ — — — — ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ) πανταχοῦ γὰρ διὰ τὸ ἄνισον ἢ στάσις* etc. Tankegangen er følgende: Stræben efter Lighed er Kilde og Rod til Omvæltninger (hvorfor ogsaa Revolutioner ere af en dobbelt Natur; enten ere de rettede mod Statsforfatningen selv eller gaae ud paa Besiddelsen af den regjerende Magt; undertiden gaae de blot ud paa den bestaaende Statsforfatnings Stjærpelse eller Slappelse i Intensitet eller paa partielle Forandringer. Derpaa anføres historiske Exempler). Dernæst optages Traaden

igjen med Ordene: „allevegne opstaaer nemlig Strid paa Grund af Ulighed.“ Parenthesen betegner et Corollarium, som hos Aristoteles saa jævnligt antydes ved Ordene *διὸ καὶ**). De følgende Ord *οὐ μὴν τοῖς ἀνίστοις ὑπάρχει ἀνάλογον* ere meget omtvistede. At antage, at *οὐ μὴν* staaer istedenfor *οὐ μὴν ἀλλά*, saaledes som Stahr og, som det synes, Lindau mene, gaaer ikke an. Rimeligere er Schneiders Conjectur *οὐ μὴ*: en Forbindelse, som ogsaa findes i denne Bog's Kap. 10 § 5. Oversættelsen bliver altsaa følgende: „Allevegne opstaaer nemlig Strid paa Grund af Uligheder, hvor ikke (eller undtagen hvor) disse Uligheder i passende Forhold tildeles de Ulige. Saaledes er f. Ex. et Kongedømme paa Livstid ulige, hvor det finder Sted blandt Ege.“ Til Slutning gjentager Aristoteles sin Hovedthesis, at Strid opstaaer af Stræben efter Lighed.

Lib. V, 1, 9.

ἔτι δὲ ῥ' ἐκ τῶν μέσων πολιτεία ἐγγυτέρω τοῦ δήμου ἢ ἢ τῶν ὀλίγων, ἢ περὶ ἐστὶν ἀσφαλεστάτη τῶν τοιούτων πολιτειῶν.

Efterat have nævnet Demokratiet og Oligarchiet som de sædvanligst forekommende Regjeringsformer bemærker Aristoteles, at den sikreste og for Uroligheder mindst udsatte af disse er Demokratiet, fordi der i Oligarchiet findes baade indbyrdes Strid mellem Oligarcherne og Kamp mod Demokratierne, medens der i Demokratiet i Regelen kun findes

*) Saaledes antyde ogsaa i dette Kapitels § 8 Ordene *διὸ καὶ* et Corollarium, og Ordene *τὸ δὲ ἀπλῶς* knytte sig til Enden af § 7. *Διὸ καὶ* betegner nemlig i Almindelighed et Factum, som er en Følge af, men derved ogsaa ved Erfaringens Hjælp godtgjør Rigtigheden af en i det Foregaaende opstillet Sætning.

Strid mod Oligarcherne, og fordi den Statsforfatning, som beroer paa middelmaadig Formue hos Borgerne (hvilken er den bedst garanterede) ligger Demokratiet nærmest. Da Demokratiet her sammenstilles med Oligarchiet, og begge Værd bestemmes efter deres Forhold til den her omtalte Middeltat*) (see Lib. IV, 9, 13), saa er det aabenbart, at Benævnelsen paa Oligarchiet har staaet i Genitivus ligesom τοῦ δόμου, da Aristoteles naturligvis har villet betegne begge disse Forfatningers Afstand fra Middeltaten og ikke Oligarchiets Afstand fra Demokratiet. Dette har ogsaa Victorius og Schneider følt, og det synes ligeledes at billiges af Stahr, som foreslæaer ἡ τῆς τῶν ὀλιγῶν, medens han dog ligesom alle de andre Udgivere i Texten beholder ἡ τῶν ὀλιγῶν. Det dobbelte η er en Affsri-
 vergjæntagelse eller opstaaet for at faae en Modsætning til ἡ ἐκ τῶν μέσων πολιτεία, og det er derfor med Rette udeladt i cod. Pal. 160 og Par. 4. At ὀλίγοι her staaer i Tædenfor ὀλιγαρχία er ganske naturligt efter Ordene οἱ μέσοι og δῆμος.

Lib. V, 2, 9.

τέλος δ' οὐθενὸς ἤρχον, ὡς ἐγγὺς ὂν ἡ μηθὲν διαφέρων τοῦ μηθὲν τὸ μικρόν.

I dette Kapitel undersøges Statsomvæltningernes Principer, nemlig 1) den almindelige Stemning, under hvilken Revolutionen reiser sig, 2) Stridens Gjenstand eller det, som

*) Dette forståes ved Udtrykket ἡ ἐκ τῶν μέσων πολιτεία, der af Lindau oversættes ved „Ebenbürgerthum“ og af Stahr ved „die Verfassung, wo der Mittelstand das Übergewicht hat.“ At dette er Meningen, fremgaaer uimodsigeligt af 4de Boges 9de Kap. og navnlig af § 9.

derved søges vundet, 3) de foranledigende Aarsager, som bringe Kampen til Udbrud. Undertiden opstaae Statsforandringer *παρὰ μισθόν* o: ved en uformærkt succesfuld Overgang som i Ambrakia, hvor der til politisk Indflydelse krævedes en ringe Censur, men denne Fordring efterhaanden faldt aldeles bort. I de ovenansførte Ord skulde de nyeste Udgivere, Göttling, Stahr og Bekker, ikke have undladt at optage den af Schneider, skjønt med Tvivl, optagne Conjectur *ἀπ' οὐθενός*. Denne bestrækes ikke blot ved de 2 ældste Oversættelser, som have: a nullo, men ogsaa ved den bestemteste Sprogbrug. See Lib. V, 4, 6 og 5, 11, Lib. VI, 1, 8 o. s. v.*). De følgende Ord *ὡς ἔγγυς ὄν* have Göttling og Stahr med Rette optaget efter en Conjectur af Schneider ifølge de gamle latinske Oversættelser, som ogsaa her have bevaret det Rigtige. Derimod har Bekker fulgt Haandskrifterne, som have *ἔγγυον*, og Lindau har meget uheldigt oversat Stedet saaledes: als wenn das Unbedeutende, wiewohl näher dem Nichts, von dem Nichts nicht verschieden wäre. Meningen er: eftersom det Lidet ligger nær ved eller er ikke forskjelligt fra Intet. Angaaende denne hos Aristoteles saa sædvanlige Form for Udtrykket maa jeg henvise til hvad jeg derom har sagt ved Lib. II, 2, 16. —

Lib V. 4, 3.

ὅτι μὲν γὰρ, ἵνα χαρίζονται, ἀδικοῦντες τοὺς γνωρίμους συνιστᾶσιν, ἢ τὰς οὐσίας ἀναδάστους ποιοῦντες ἢ

*) Naar der Lib V, 5, 5, staar *αἱ ἀρχαὶ ἐκ τιμημάτων εἶσιν*, da gaaer dette over til Betydning af Personerne i Forbindelse med det Følgende *ἢ ἐταριῶν*.

τὰς προσόδους ταῖς λειτουργίαις, ὅτε δὲ διαβάλλοντες, ἰν' ἔχωσι δημεύειν τὰ κτήματα τῶν πλουσίων.

Dette Kapitel indeholder Udviklingen af de specielle Aarsager til Omvæltninger i Demokratiet. I det ovenangførte Stykke, som ikke synes rigtig forstaaet af Oversætterne, er Taler om Demagogerne. Stahr oversætter det saaledes: Entweder nämlich fränken die Demagogen, um dem Volke zu gefallen, die Bornehmen, indem sie ihr Vermögen entweder durch Confiscationen oder ihre Einkünfte durch Leiturgen erschöpfen etc. Her er Ordet „Confiscationen“ uforstaaeligt. Confiscationen af de Riges Formue ifølge Proces og Dom sættes nemlig strax i det Følgende under en anden Kategori ved Ordet *δημεύειν*. Naar dernæst Lindau Pag. 266 oversætter: „indem sie nämlich ihr Vermögen gerade zu vertheilbar oder zu Einkünften für öffentliche Leistungen machen,“ saa har han blandt Andet overseet, at *τὸς προσόδους* nødvendig er Objectet og ikke Prædicatsaccusativ, og at Ordet *λειτουργίαις* blot hører til det sidste Led. Meningen er denne: „de tilveiebringe Conspiration blandt de Rige snart ved Krænkelser af deres Rettigheder for at behage Demos, idet de nemlig enten bewirke en Uddeling af deres Besiddelser eller undergrave deres Indtægter ved Leiturgen, snart ved falske Anklager i den Hensigt at faae deres Formue confisceret. I den første Henseende skjælnes der altsaa imellem en egentlig Bortskænken af de Riges Formue: en agrarisk Omfordeling (*ἀναδασμός* see Lib. V, 6, 2) og Indtægternes successive Fortæring ved Leiturgen, de meest trykkende af de paa den større Formue i Demokratier hvilende Byrder. Stedet kan sammenlignes med denne Bog's Kap. 7, 11. *δεῖ δ' ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις τῶν εἰπόρων γείδασθαι τῶ μὴ μόνον τὰς κτή-*

σεις μὲ ποιεῖν ἀναδάστους, ἀλλὰ μῆδε τοὺς καρπούς, ὃ ἐν ἐνιαίς τῶν πολιτειῶν λανθάνει γιγνόμενον, hvorefter Zeiturgierne umiddelbart derpaa omtales.

Lib. V, 7, 3.

ἔτι δ' ὄρῶν ὅτι ἐνιαί μένουσιν οὐ μόνον ἀριστοκρατικά ἀλλὰ καὶ ὀλιγαρχία οὐ διὰ τὸ ἀσφαλεῖς εἶναι τὰς πολιτείας, ἀλλὰ διὰ τὸ εὖ χρῆσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς γιγνομένους καὶ τοῖς ἔξω τῆς πολιτείας καὶ τοῖς ἐν τῷ πολιτεύματι, τοὺς μὲν μὴ μετέχοντας τῷ μὴ ἀδικεῖν καὶ τῷ τοὺς ἡγεμονικοὺς αὐτῶν εἰσάγειν εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς μὲν φιλοτίμους μὴ ἀδικεῖν εἰς ἀτιμίαν τοὺς δὲ πολλοὺς εἰς κέρδος, πρὸς αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς μετέχοντας τῷ χρῆσθαι ἀλλήλοις δημοτικῶς.

I dette Kapitel handles om conservative Forholdsregler eller Midlerne til at bevare Statsforfatningen. I det ovenanførte Stykke vides, hvorledes enkelte Aristokratier og Oligarchier vide at opretholde sig ved et klogt Forhold saavel til Borgerne som mellem Oligarcherne indbyrdes. Paa dette Sted, hvorom Intet er bemærket af Fortolkere eller Oversættere, forekommer Adskilligt mig mistænkeligt. Først omtales der nemlig, hvorledes Oligarcherne i disse Stater behandle dem, der ikke have Andeel i Statsstyrelsen, dernæst dem, der have Andeel deri. I den første Henseende nævnes først som en almindelig Bestemmelse *μὴ ἀδικεῖν*, dernæst mere positivt, hvorledes visse specielle Arter af Medborgere behandles. Her møder os altsaa ved en enkelt Art en ubequem Gjentagelse af *μὴ ἀδικεῖν*; desuden savne vi den baade ved de foregaaende og efterfølgende Infinitiver brugte Artikel, da denne Sætning ingenlunde antydes som et Led, der slutter sig til den foregaaende; endelig

støder Sammenstillingen imellem *ἀτιμία* og *κέρδος*, et negativt og et positivt Begreb, i denne Sætningernes Parallelisme. Det forekommer mig sandsynligt, at *ἀδικεῖν* er en feilagtig Gjentagelse fra det Foregaaende, foranlediget ved Ordet *μή*, og at Stedet bør læses saaledes: *καὶ τοὺς μὲν φιλοτίμους μὴ εἰς ἀτιμίαν τοὺς δὲ πολλοὺς εἰς κέρδος*. Disse Sætninger have med den foregaaende Verbet *εἰσάγειν* tilfælles. Derved synes alle de omtalte Vanskeligheder at forsvinde.

Lib. V, 7, 5.

ἔτι τὰς τῶν γνωρίμων φιλονεικίας καὶ στάσεις καὶ διὰ τῶν νόμων περιᾶσθαι δεῖ φυλάττειν καὶ τοὺς ἔξω τῆς φιλονεικίας ὄντας, πρὶν παρειληφέναι καὶ αὐτούς, ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ γινόμενον κακὸν γινῶναι οὐ τοῦ τυχόντος ἀλλὰ πολιτικοῦ ἀνδρός.

Fortsettelse af det Foregaaende. Baade Brugen af Verbet *παραλαμβάνειν* og dets Tempus er stødende paa dette Sted. Der bør læses *πρὶν περιληφθῆναι καὶ αὐτούς*, „førend ogsaa de omslynges, fanges deri, gribes deraf.“ Cod. Pal. 160, der ogsaa paa et foregaaende Sted viste den rigtige Wei, har ligeledes her opbevaret Sporene af det Rette; den har nemlig *περιληφέναι*.

Lib. V, 7, 19.

δεῖ δὲ τὸνναντίον αἰεὶ δοκεῖν λέγειν ὑπὲρ εὐπόρων.

Fortsettelse om den Moderation, som Statsforfatningerne bør udvise. Paa dette Sted burde de sidste Udgivere, Stahr og Bekker, ikke have betænkt sig paa at optage Schneiders Conjectur *τῶν εὐπόρων*. Artiklen kan ved Ordet *εὐπόρων* som Partinavn ikke undværes. Mindre Vægt kan der lægges paa, at *τῶν* efter St. Hilaire virkelig er fun-

den i et Pariser Haandskrift fra det 16 Aarhundrede Nr. 1854, P. 5.

Lib. V, 8, 13.

πολλοὶ δὲ καὶ διὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα αἰσιθῆναι πληγὰς ὀργισθέντες οἱ μὲν διέφθειραν οἱ δ' ἐνεχείρησαν ὡς ὑβρισθέντες, καὶ τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ βασιλικὰς δυναστείας.

Dette Kapitel afhandler Karfagerne til Monarchiets (o: Kongedømmets og Tyranniets) Omstyrtelse og Spløsnung. Ovenstaaende Sted oversættes saaledes af Stahr: „Biele haben auch aus Zorn über erlittene körperliche Mißhandlung durch Schläge selbst ihre Obrigkeiten und Beherrscher entweder wirklich getödtet oder zu tödten versucht“. Lindau (Pag. 289): „Biele aber auch aus Zorn, weil durch Schläge gemißhandelt, ermordeten, Andre suchten wegen Beschimpfung zu ermorden selbst Personen aus den Staatsbehörden und königlichen Familien“. Saaledes have ogsaa de latinske Oversættelser forstaaet Stedet. Fortolkerne have Intet bemærket derom. Imidlertid er dog Meningen neppe rigtigt opfattet. Først støder Ordet *καὶ* foran *τῶν περὶ*. Da der her og i alt det Foregaaende udelukkende er Tale om Angreb og Mord paa Monarcher, er det meningsløst at sige, at Mange af de eller de Grunde have begaaet Mord endogsaa paa Monarcher. Desuden danne Ordene: *οἱ περὶ τὰς ἀρχὰς* en besynderlig Omskrivning paa dette Sted, hvor Talen blot er om Eneherskere, Konger og Tyranner. Ifølge heraf henfører jeg Ordene *καὶ τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ βασιλικὰς δυναστείας* til *πολλοὶ* og oversætter Stedet saaledes: Mange have af disse Grunde deels begaaet Mord (nemlig paa Monarcher, hvilket saa aldeles ligger i den hele Sammenhæng, at det var

overflødig at nævne det, ligesom det heller ikke er nævnt § 11 *πολλὰ δ' ἐπιθέσεις γεγένηνται*) deels forsøgt derpaa endogfaa blandt Regjeringsmænd og Fyrsternes nærmere Dmgivelser. Ordene *πολλοὶ τῶν περὶ τὰς* etc. staae ligesom *Lib. I, 2, 16 πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς νόμοις*. Derved faaer ogsaa *καὶ* sin Betydning, naar der siges, at mange endogfaa høiere staaende Personer af Monarchernes nærmere Dmgivelser have begaaet Tyrannmord paa Grund af legemlige Mishandlinger. Saaledes ogsaa § 15 *καὶ τῶν φίλων δὲ τινες ἐπιτίθενται* — — — *ὥσπερ οἱ στρατηγῶντες τοῖς μονάρχοις*.

Lib. V, 9, 4.

καὶ τὸ πένητας ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους τυραννικόν, ὅπως ἦτε φυλακὴ τρέφεται καὶ πρὸς τῷ καθ' ἡμέραν ὄντες ἀσχολοὶ ὧσιν ἐπιβουλεύειν.

I dette Kapitel afhandles de conservative Forholdsregler, der sikke Tyranniets Bedligholdelse. Det opretholdes ved at befordre Usfelthed, Kleinmodighed og gjensidig Mis-tillid hos de Underordnede, men kan ogsaa hævdes ved en Klog og mild Fremgangsmaade, hvorved det nærmer sig til Kongedømmet. Alle Haandskrifter læse her *μήτε* for *ἦτε*, og denne Læsemaade er optaget af Göttling og Bekker. Smidlertid forekommer det mig utvivlsomt, at de have gjort Uret i at forkaste Victorius's gode Conjectur *ἦτε*. At alle Haandskrifter have *μήτε*, beviser blot, at Feilen er gammel; ogsaa paa andre Steder i disse Bøger har man maattet forlade alle Haandskrifter f. Ex. *Lib. I, 3, 2; 5, 5, Lib. II, 3, 12; 8, 3, Lib. V, 7, 6; 7, 15; 10, 5, Lib. VI, 5, 7 og 8, Lib. VII, 2, 9; 5, 7, Lib. VIII, 3, 2; 4, 3 og 4*. Göttling forstaaer Stedet saaledes: *tyrannicum est etiam, quum*

is, qui præest reipublicæ, argento emungit cives; ne suo pte, sumpto alat milites, sed civium divitiis. Men foruden at Artiklen ingenlunde kan undværes ved *φυλακή*, er det tilslige gaaet her, som det oftere gaaer med de contorte Fortolkninger, der med Bold og Magt ville holde paa en forðærvet Text, at de maae antage de Ord udeladte, hvorpaa just Eftertrykket skulde hvile.

Lib. V, 9, 23.

τῶν δὲ λοιπῶν ἢ περὶ Ἰέρωνα καὶ Γέλωνα περὶ Συρακούσας.

Aristoteles viser, at Oligarchiet og Tyranniet ere de kortvarigste Regjeringsformer. Det varigste Tyranni var Orthogoras's og hans Slægts i Sikyon, dernæst Kypselidernes i Korinth, saa Peisistratidernes i Athen; blandt de øvrige er blot det i Terten omtalte at nævne. *Περὶ Συρακούσας*, som alle Udgaver have, er en aabenbar Feil, hvilket Schneider ogsaa har bemærket. Cod. Laurent. Rb. og P 1 læse *περὶ Συρακούσας*, saaledes som der læses i denne Bog cap. 9, 3 eller i dette Kap. § 21 *περὶ Σικυῶνα* og § 22 *περὶ Κόρινθον*. Dog er dette maaskee snarere en Emendation af Haandskrifterne selv, og *περὶ* opstaaet ved en Gjentagelse fra det Foregaaende, saa at der oprindeligen har staaet *ἐν Συρακούσας* saaledes som cap. 9, 5 og 10, 3. Ogsaa *ἡ (τυραννίς) περὶ Ἰέρωνα καὶ Γέλωνα* er et stødende Udtryk. Den ubestemte Tidsangivelse, som *περὶ* antyder, passer ikke her, og paa alle de andre Steder er der brugt Genitiv. Jeg antager, at der bør læses *ἡ τῶν περὶ* etc., saaledes som i Almindelighed i disse Kapitler om oligarchiske og tyranniske Regjeringer Udtrykket *οἱ περὶ τινα* betegne Hovedpersonen tilligemed hans Dynastie og Regje-

ringepersonale. Saaledes cap. 5, *5 oi peri Χαρικλέα* og § 9 *oi peri Σίμων*. Saaledes benævnes ogsaa her kun Hovedpersonerne endogsaa med Udeladelse af den kun i kort Tid regjerende Thrasybulos.

Lib. V, 10, 5.

ἔτι δὲ τυραννίδος οὐ λέγει οὐτ' εἴ ἐσται μεταβολή οὐτ' εἴ μὴ ἐσται, διὰ τίν' αἰτίαν καὶ εἰς ποίαν πολιτείαν.

Dette Kapitel indeholder en Gjendrivelse af Platon's i hans Politeia fremsatte Ytringer om Statsforfatningernes Forsald og dennes Aarsager. At der i ovenstaaende Ord er noget Galt og Forvirret, have Fortolkerne længe mærket. Casaubonus indskyder foran *διὰ τίν' αἰτίαν* Ordene *οὐτ' εἴ ἐσται*, som han troer udeladte, fordi de ogsaa stode i det Foregaaende. Imidlertid har Aristoteles neppe udtrykt sig saa ordrigt. Schneider har udeladt *καὶ* og forandret Ordene's Stilling saaledes: *οὐτ' εἴ ἐσται μεταβολή, εἰς ποίαν πολιτείαν, οὐτ' εἴ μὴ ἐσται, διὰ τίν' αἰτίαν*. Denne Forandring har funden Bifald hos Korais og omtales ogsaa af Bekker. Disse Conjecturer erklærer Göttling for overflødige, og Stahr giver ham Ret med de Ord: *contorti et obscuri si quid inest in vulgato verborum ordine, id profecto ipsius Aristotelis est, non librariorum*; dog oversætter han overeensstemmende med Schneiders Conjectur, mens Lindau derimod oversætter Stedet ordret. Men det er aldeles vist, at ovenstaaende Ord ere corrupte. En Sætning som den ovenansførte hidrører ikke fra Aristoteles. Det Dunkle, som kan findes hos ham, beroer aldrig paa et saa unaturligt Udtryk, en saadan Fordreining og Forvirring af de enkelte Sætninger. Men Schneiders Omsætning er neppe rigtig; den er for betydelig, og det er desuden af det

Følgende øiensynligt, at Ordene *eis poion politeian* have staaet sidst; thi det er til disse, at det slutter sig. Rimeligvis er blot Ordet *μ'* ved en Feiltagelse, foranlediget ved de ligelydende Ord, kommet fra sin Plads, og der skal læses: *οὔτε εἰ μὴ ἔσται, οὔτε, εἰ ἔσται, διὰ τίν' αἰτίαν.* Plato dadles fordi han hverken har benægtet Tyranniets Omskiftning eller udviklet Forandringens Grund og Beskaffenhed, saafremt en saadan skal antages.

Lib. VI, 1, 8.

Τὸ δικάζειν πάντας καὶ ἐκ πάντων καὶ περὶ πάντων ἢ περὶ τῶν πλειστον καὶ τῶν μεγίστων καὶ τῶν κυριωτάτων, οἷον περὶ εὐθυνῶν καὶ πολιτείας καὶ τῶν ἰδίων συναλλαγμάτων.

Da der gives flere Former af hver enkelt Statsforfatning, vil Aristoteles nu nærmere undersøge disse og betragte det for enhver af dem Eiendommelige samt deres gjensidige Forbindelser og Overgange. Han begynder med Demokratiet, hvis Væsen er Frihed og Lighed efter den numeriske Ret. Paa dette Grundlag bygges de demokratiske Institutioner, som opregnes, og blandt hvilke den uindfrænkede Dommerret hos Alle om Alt er een. Didet *περὶ πολιτείας* oversattes af Lindau ved „über Staatsverfassung“; men „at dømme som Dommer over Statsforfatning“ giver ingen Mening. Hos Stahr oversattes det: „über Fälle, welche die Staatsverfassung betreffen“; men dette kan ikke hedde *δικάζειν περὶ πολιτείας*. Ordet *πολιτεία* betyder her Borgerret, og det nævnes her som en i de antike Stater hyppigt forekommende Gjenstand for Processer ved de offentlige Domstole. See Hermanns Lehrbuch der griechischen Staatsalterthümer § 123. Det Samme er Tilfældet i **Lib. IV,**

13, 1, hvor der omtales 8 Arter af Domstole, af hvilke de 4 første i § 3 indbefattes under Navnet τὰ πολιτικά, fordi de nærmest angaae det offentlige Liv.

Lib. VI, 1, 10.

συμβαίνει δ' ἐξ τοῦ δικαίου τοῦ ὁμολογουμένου εἶναι δημοκρατικοῦ (τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἴσον ἔχειν ἅπαντας κατ' ἀριθμὸν) ἢ μάλιστα εἶναι δοκοῦσα δημοκρατία καὶ δῆμος. ἴσον γὰρ τὸ μῆδὲν μᾶλλον ἄρχειν τοὺς ἀπόρους ἢ τοὺς εἰπόρους.

Af det demokratiske Princip, complet Lighed efter numeriske Bestemmelser, uleder han de demokratiske Institutioners Natur. Det ovenstaaende Sted oversættes af Stahr: Die Gleichheit der Rechte besteht nämlich darin, daß die Armen eben so gut wie die Reichen herrschen u. af Lindau: Denn die Gleichheit besteht doch darin, daß die Armen eben so gut wie die Reichen ans Herrschen kommen. Men i Texten staaer der omvendt: Lighed bestaaer i, at de Fattige ikke herske mere end de Rige, eller at de Rige herske ligesaameget som de Fattige. Stahr's og Lindaus Omsætning er tilsyneladende den simplere og naturligere; den findes i *cod. Par.* 1858 og hos Aretinus og bifaldes af Schneider og Korais. En anden Maade at læse Stedet paa vilde være at udelade Ordene τὸν ἀπόρον ἢ. Denne Udeladelse findes i *cod. Laurent.* 86 Rb., som imidlertid ogsaa paa andre Steder synes at have forsøgt Emendationer. Eftersee vi nu **Lib. IV, 4, 2**, til hvilket Sted ogsaa Stahr har henviist, saa finde vi paa et Sted, hvor den samme Tanke udtrykkes, ogsaa den samme Ordstilling i alle Haandskrifter, hvorvel man rigtignok ogsaa her har forsøgt at hjælpe paa Stedet ved en Omsætning. Da nu paa begge

disse Steder den simpleste og letteste Stilling af Ordene ikke kan tænkes ombyttet med den tilsyneladende sværere, saa maa denne sidste hidrøre fra Aristoteles, og den synes ogsaa meget vel at kunne forklares. Paa begge disse Steder urgerer nemlig Aristoteles stærkt den complete numeriske Lighed som Demokratiets Princip, ifølge hvilket den absolute Flerhed uden nogetfomhelst Hensyn til Formuen er den herskende Magt i det rene Demokratie; men nu var efter den almindelige Mening, som ogsaa et andet Sted af Aristoteles fremhæves, Fattigdom (*ἀπορία*) det demokratiske Princip, og de Fattige den herskende Magt. I Modsatning dertil udtaler derfor Aristoteles med Eftertryk, at de Fattige som saadanne intet Fortrin have for de Rige ifølge den demokratiske Idee i dens Renhed, men at Fattigdommen kun er et *συμβεβηχός*, saaledes som det ogsaa siges i § 6, fordi de Fattige i Virkeligheden udgjøre Pluraliteten.

Lib. VI, 1, 11.

*Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἀπορεῖται πῶς ἔξουσι τὸ ἴσον, πότερον δεῖ τὰ τιμήματα διελεῖν χιλίοις τὰ τῶν πεντακοσίων καὶ τοὺς χιλίους ἴσον δύνασθαι τοῖς πεντακοσί-
οις, ἢ οὐχ οὕτω δεῖ τιθέναι τὴν κατὰ τοῦτο ἰσότητα,
ἀλλὰ διελεῖν μὲν οὕτως, ἔπειτα ἐκ τῶν πεντακοσίων ἴσους λαβόντα καὶ ἐκ τῶν χιλίων, τούτους κυρίους εἶναι τῶν
διαμέσεων καὶ τῶν δικαστηρίων.*

Aristoteles undersøger her, om det rette Lighedsprincip skal søges i Personallet eller i Formuens Størrelse, om altsaa den numeriske Pluralitet eller den overveiende Censur skal være det Afgjørende. Ordet *διαμέσεων* har med Rette stødt Fortolkerne. Lambin foreslaaer *ἀρχαιρεσιῶν*, Victorius *αἰρέσεων*, hvilken Betsemaade ogsaa efter Ald.

sec. er optaget af Schneider, Korais, Götting og St. Hilaire. Men Sepulveda har forsøgt at redde *διαίρεσων*, og denne Fortolkning tiltræder Stahr, idet han siger: recte Sepulveda (apud Schneider Addend. p. 501) vulgatum ad consultandi intelligentiam vertendo retulit et annotavit *διαίρεῖν* sæpius ab Aristotele usurpari pro *disserere* et *disceptare* (cfr. Pol. IV, 3, 2, Eth. Nic. VI c. 1 § 1) *διαίρεσιν* autem pro disputatione et disceptatione, hic autem esse pro deliberatione et consultatione. Nam consultationem esse disputationem et disceptationem quandam. Men denne Forklaring er ingenlunde tilfredsstillende. At *διαίρεῖν* paa mange Steder hos Aristoteles noget frit kan oversættes ved at fremstille, undersøge, udvikle, saaledes som ogsaa i Latinen definire eller dividere, naar nemlig Talen er om en videnskabelig Undersøgelse, hvori Metoden beroer paa en Begrebsbestemmelse eller Inddeling, er vist nok, men ogsaa kun paa saadanne Steder. Et tydeligt Exempel herpaa afgiver det af Stahr selv anførte Sted af Pol. IV, 3, 2 *ἐκεῖ γὰρ διειλόμεθα ἐκ πόσων μερῶν ἀναγκαίων ἐστὶ πᾶσα πόλις*. Derimod er det uimodsigeligt, at det ingenlunde saaledes ligefrem lader sig bruge om Discussioner og Beraadslagninger, at det uden nærmere Bestemmelse skulde kunne betegne Udøvelsen af en saadan politisk Handling. Lindaus Conjectur Pag. 248 er *τῶν δι αἰρέσεων*, saa at *τῶν δι αἰρέσεων* „einmal als Umschreibung für *τῶν αἰρέσεων* oder für *τῶν περὶ τὰς αἰρέσεις* gesagt ist.“ Men jeg troer ikke, at Noget, der er vant til Aristoteles's Sprog, vil bifalde denne Omskrivning. Jeg maa altsaa stemme for *αἰρέσεων* og antage, at Stavelsen *δι* er opstaaet ved en feilagtig Læsning af et andet Genstavellesord f. Ex. *τε*, saa

at der altsaa har staaet τῶν τε αἰρέσεων καὶ τῶν δικαστηρίων.

Lib VI, 1, 12.

ἔχει δ' ἀμφοτέρω ἀνισότητα καὶ ἀδικίαν· εἰ μὲν γὰρ ὅτι ἂν οἱ ὀλίγοι, τυραννίς (καὶ γὰρ ἐὰν εἰς ἕγη πλείω τῶν ἄλλων εὐπόρων, κατὰ τὸ ὀλιγαρχικὸν δίκαιον ἄρχειν δίκαιος μόνος), εἰ δ' ὅτι ἂν οἱ πλείους κατ' ἀριθμὸν, [οὐκ] ἀδικήσουσι δημεύοντες τὰ τῶν πλουσίων καὶ ἐλατόνων, καθ' ἅπερ εἴρηται πρότερον.

Aristoteles fremstiller Uanskelighederne og Mislighederne ved begge de i det Foregaaende nævnte Tilfælde. Ordet οὐκ er en Conjectur af Stahr, som han søger at godtgjøre paa følgende Maade: οὐκ addidi de conjectura cum propter sententiæ totius rationem universam tum propter locum illum, quem hic citat Aristoteles ipse Lib. III, 6, 1 τί γάρ; ἂν οἱ πένητες διὰ τὸ πλείους εἶναι διανεμῶνται τὰ τῶν πλουσίων, τοῦτ' οὐκ ἀδικόν ἐστιν· ἔδοξε γάρ, νῆ Δία, τῷ κυρίῳ δικάως. Ved den blotte Sammenligning med det af Stahr anførte Sted er denne Conjectur tilsyneladende meget antagelig; men en nærmere Betragtning af det hele Sted i dets Sammenhæng vil, troer jeg, lære, at den dog er at forkaste; thi Aristoteles argumenterer her mod Eensidigheden i det oligarchiske og demokratisk System ikke ved et blot Tankeexperiment eller ved at vise de urimelige Consequenser, som et saadant Princip vilde føre til, men ved at opstille de praktiske mislige Følger, som disse Regjeringsformer føre med sig, idet Oligarchiet ikke blot efter en Fornuftconsequens, men ogsaa i Staternes Praxis drager Tyranniet efter sig (at dette ofte skeer, er f. Ex. viist i Lib. V, 10, 4 og flere Steder), og Demo-

kratiet fører til Uretfærdigheder mod de Riger. Det, hvor-
til han sigter med Ordene *καθάπερ εἴρηται πρότερον*, er
altsaa ikke **Lib. III, 6, 1**, men de Steder, hvor Tilstanden
i det extravagante Ultrademokrati er skildret f. Ex. **Lib. V, 4**.

Lib VI, 2, 1.

*βέλτιστος γὰρ δῆμος ὁ γεωργικός ἐστίν, ὥστε καὶ
ποιεῖν ἐνδέχεται δημοκρατίαν, ὅπου ζῆ τὸ πλῆθος ἀπὸ
γεωργίας ἢ νομῆς. διὰ μὲν γὰρ τὸ μὴ πολλὴν οὐσίαν
ἔχειν ἄσχολος, ὥστε μὴ πολλαῖς ἐκκλησιάζειν διὰ δὲ τὸ
μὴ ἔχειν τὰναγκαῖα πρὸς τοῖς ἔργοις διατρίβουσι καὶ
τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλ' ἥδιον τὸ ἐργάζε-
σθαι· τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ ἄρχειν, ὅπου ἂν μὴ ἦ λήμ-
ματα μεγάλα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν.*

Af de 4 demokratiske Former er den bedste den, der op-
staaer af og svarer til en agerdyrkende Nations Eiendoms-
melighed. Her vil vise sig den største Moderation i Folkets
hele Liv og dets Deeltagelse i de offentlige Anliggender.
Der findes i de ovenfor anførte Ord en Feil, som, besyn-
derlig nok, har kunnet undgaae alle Udgiveres og Fortolke-
res Dpmærksomhed, nemlig i Ordene *διὰ δὲ τὸ μὴ ἔχειν*,
hvor *μὴ* aabenbart er indkommet fra den foregaaende Sæt-
ning og maa udstødes. Dette Ord fordærver Alt; det for-
styrer Modsætningen imellem *μὲν* og *δέ*; om de samme
Mennesker siges der først, at de have ingen stor Formue,
og strax derpaa at de ikke have det Nødvendige; ligeledes
fremføres den Urimelighed, at de, fordi de ikke have det
Nødvendige, ikke attraae fremmed Gods. Og saa det Føl-
gende (*ταχέως γὰρ οἱ μὲν πλουτοῦσιν αὐτῶν, οἱ δ' οὐκ
ἀποροῦσι*) og den hele Argumentation viser, at Taleren her
ikke er om Folk, der mangle det Nødvendige, men om Folk

med middelmaadig Formue, hvilken Klasse udgjør det bedste Stof til Demokratier. Naar *μή* bortkastes, bliver Alt klart: de have ikke stor Formue og kunne altsaa ikke øde Eiden paa demokratisk Agitationer, men paa den anden Side have de det Nødvendige og paae derfor deres egne Sager uden at attraae fremmed Guds saaledes som de banaiske Demokrater. Hvad jeg her har sagt, bliver aldeles vist ved at sammenlignes ved Parallelstedet **Lib. IV, 5.**

3. *ὅταν μὲν οὖν τὸ γεωργικὸν καὶ τὸ κερτιμὲνον μετρίαν οὐσίαν κύριον ἢ τῆς πολιτείας, πολιτεύονται κατὰ νόμους· ἔχουσι γὰρ ἐργαζόμενοι ζῆν, οὐ δύνανται δὲ σχολάζειν, ὥστε τὸν νόμον ἐπιστήσαντες ἐκκλησιάζουσι τὰς ἐκκλησίας.*

Lib VI, 5, 10.

παρὰ πάσας δὲ ταύτας τὰς ἀρχὰς ἢ μάλιστα κυρία πάντων ἐστίν· ἢ γὰρ αὐτὴ πολλάκις ἔχει τὸ τέλος καὶ τὴν εἰσφορὰν, ἢ προκάθεται τοῦ πλήθους, ὅπου κύριός ἐστιν ὁ δῆμος· δεῖ γὰρ εἶναι τὸ συνάγον τὸ κύριον τῆς πολιτείας· καλεῖται δὲ ἐνθα μὲν πρόβουλοι διὰ τὸ προβουλεύειν, ὅπου δὲ πλήθος ἐστι, βουλὴ μᾶλλον.

Det 5te Kapitel indeholder en Undersøgelse om de væsentligste Arter af Embeder og disses Fordeling samt hvorledes i mindre Stater flere Poster passende kunne sammendrages. Ovenanførte Sted læses saaledes undtagen i **Par. 1 og 5**, som have *ἐφορίαν* eller *ἐφορείαν*, hvilken Væsemaade Udgiverne dog i Almindelighed have beholdt indtil Schneider. Hvor forskjelligt Ordene *τέλος* og *εἰσφορὰν* ere oversatte, snart ved *sinem* et *introductionem*, snart ved *vectigalia* et *tributa*, kan eftersees hos Schneider Pag. 393. Victorius og efter ham Schneider synes at have forstaaet

disse Ord rigtigt i Henseende til Indholdet om en Sags Indførelse i Folketsamlingen og dens Resultat eller Stadfæstelse. Ham følger ogsaa Stahr, medens Bindau er vendt tilbage til den gamle Oversættelse: Told og Skatter. Derimod er Interpunctionen upaatvivlelig feilagtig i alle Udgaver. Sætningen *παρὰ πάσας δὲ ταύτας τὰς ἀρχὰς ἢ μάλιστα κυρία πάντων ἐστὶν* staaer aabenbart isoleret og ufuldstændig; *ἢ αὐτὴ* oversættes hverken af Stahr eller Bindau og kan heller ikke vel oversættes; Sætningen *ἢ προκάζεται τοῦ πλήθους* staaer ikke i nogen ordentlig Forbindelse med det Foregaaende. Det Usammenhængende og Mislige i disse Sætninger, der vistnok maa føles af Enhver, der er vant til den aristoteliske Stil, vil, troer jeg, hæves ved at interpungere saaledes: *παρὰ πάσας δὲ ταύτας τὰς ἀρχὰς ἢ μάλιστα κυρία πάντων ἐστὶν (ἢ γὰρ αὐτὴ πολλάκις ἔχει τὸ τέλος καὶ τὴν εἰσφορὰν) ἢ προκάζεται* α: ved Siden af (foruden) alle disse Grene af Bestyrelsen er den med den højeste Magt udrustede den, der fører Præsidiet i den forsamlede Mængde; den forener nemlig ofte i sig baade Indvirkning paa Sagens Udfald (eller dens Stadfæstelse) og Bestemmelse af en Sags Indførelse i Folketsamlingen.

Lib. VII, 1, 4.

οἱ μὲν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λόγον σκοπούμενοι εὐσύννοπτον ἐστίν. τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς ἔχει πέρασ, ὥσπερ ὄργανόν τι πᾶν δὲ τὸ χρήσιμόν ἐστίν, ὧν τὴν ὑπερβολὴν ἢ βλέπτειν ἀναγκαῖον ἢ μηθὲν ὄφελος εἶναι αὐτῶν τοῖς ἔχουσιν. τῶν δὲ περὶ ψυχὴν ἕκαστον ἀγαθῶν, ὅσῳ περ ἂν ὑπερβάλλῃ, τοσοῦτω μᾶλλον χρήσιμον εἶναι, εἰ δεῖ καὶ τούτοις ἐπιλέγειν μὴ μόνον τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ τὸ

χρήσιμον. ὅλως τε δῆλον ὡς ἀκολουθεῖν φήσομεν τὴν διάθεσιν τὴν ἀρίστην ἐκάστου πράγματος πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν ὑπεροχὴν, ἥνπερ εἴληφε διάστασιν ὧν φραμὲν αὐτὰς εἶναι διαθέσεις ταύτας.

For at undersøge den bedste Statsforfatning maa man bestemme Begrebet af det bedste Liv. Lykfsalighed beroer paa Besiddelse af ydre og indre Goder. Det sidste Moment er det vigtigste baade for Enkeltmand og for hele Stater. Det bedste Liv er altsaa det, hvor Dyden er saaledes udrustet med ydre Hjælpemidler, at der derved kan fremmes en virksom Udøvelse af skjønne Handlinger. Paa dette Sted vides, at den indre Factor er den vigtigste til Lykfsalighed.

Om Ordet *αὐτῶν* figer Göttling: *delevi αὐτῶν cum Par. 1. Scio quidem ita αὐτός pronomen a poetis Alexandrinis adjectum esse relativo, ut ὧν ὁ μὲν αὐτῶν non abhorreat ab eorum consuetudine, cujus exempla vide animadverss. critt. in Callimach. p. 19 a me collecta, sed desidero exempla ex Atticis scriptoribus.* Dgsaa Korais har fundet Ordet *αὐτῶν* mistænkeligt. Göttlings Exempel, hvor *αὐτῶν* blot staaer som en simpel demonstrativ Iteration af Relativet i samme Sætning, passer vistnok ikke til denne Sammenhæng, hvor det staaer i en anden Sætning og forbindes med ὄφελος. Smidlertid lader det sig dog uden Vanskelighed forstaae, naar man bemærker, at Begrebet af *ὑπερβολή* ligger i den hele Context, saa at det er det Samme som *ἄ, ἐὰν ὑπερβάλλῃ, ἢ βλάπτειν ἀναγκαῖον ἢ μηδὲν ὄφελος εἶναι αὐτῶν.* Det Hele reduceres derved til det bekjendte Phænomen, at der efter en relativ Sætning ofte følger en demonstrativ som parallel dermed istedenfor en anden relativ. Dette gaaer igjennem det hele græske

Skriftsprog, hvorpaa Exempler kan sees hos Grammaticis ferne. I det Følgende har Ordet *διάστασις* forvoldet Vanskeligheder. De gamle latinske Oversættelser have: *secundum excessum distantia* (quem *distantia* Thom.), *quam quidem sortita est* eller *secundum excessum distantiae illorum, quorum dicimus eas esse dispositiones*. Arctin. Schneider læser *ἐκάστου πράγματος κατὰ τὴν διάστασιν ἤνπερ εἴληχε πρὸς ἄλληλα τῇ ὑπεροχῇ, ὧν ι.* Göttling har beholdt den almindelige Bæfemaade, blot at han skriver *προσάλληλα*, hvilket han tager adverbialt. Det forekommer mig meget sandsynligt, at Ordet *διάστασις* er en Glossé til *ὑπεροχὴν* for at vise, at dette Ord ikke blot betegner Fortrin, Overlegenhed, men overhovedet Differens, saaledes som det i det mathematiske Sprog hyppig bruges. Naar det udelades, falder Sætningen meget naturligere og bekvemmere. Dgsaa de gamle latinske Oversættelser, der sædvanlig vertere ordret, synes at vise, at Ordet *διάστασις* oprindelig har staaet ved Siden af *ὑπεροχῆ*.

Lib. VII, 2, 3,

ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείαν ἀρίστην ταύτην καθ' ἣν τάξιν κἂν ὅστισοῦν ἀρίστα πράττοι καὶ ζῶῃ μακαρίως, φανερόν ἐστιν.

Det enkelte Menneskes og den hele Stats Lykfelighed er af samme Natur. Der spørges altsaa i begge Henseender, om det praktisk virksomme eller det rolig beskuenne Liv bør have Fortrinnet. Paa det ovenansførte Sted, som ligner det foregaaende i Structur og indeholder en ligesaa usædvanlig og uaristotelisk Ordfoining, burde de seneste Udgivere, Göttling, Stahr og Bekker, ikke have betænkt sig paa at optage Schneiders Conjectur ἦς, der vel ikke findes

i Haandskrifterne, men understøttes af Aretias — sædvanlig ordrette — Oversættelse og af den aldeles almindelige Sprogbrug hos Aristoteles, efter hvilken πολιτείας τάξις eller (som i dette Kapitels § 9) σύνταξις betegner Statsorden, Statsindretning eller Forsatning.

Lib. VII, 5, 4.

ὅτι μὲν οὖν, εἰ ταῦτα μὴ συμβαίνει, βέλτιον καὶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ πρὸς εὐπορίαν τῶν ἀναγκαίων μετέχειν τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τῆς θαλάττης, οὐκ ἔδηλον.

Ydre Grundbetingelser for Staten er Borgernes Mæsse og Landets Beskaffenhed. Efterat Aristoteles i Kap. 4 har talt om Borgertallets Størrelse, undersøger han i 5te Kap. Landets Beskaffenhed og fornemmelig Byens som Hovedpunktet i de antike Stater, hvis Begreb næsten falder sammen med Statens. Paa det ovenanførte Sted synes det mig rimeligt, at Texten oprindeligt har været μετέχειν τὴν πόλιν καὶ τῆς χώρας καὶ τῆς θαλάττης; thi fra Begyndelsen af § 2 taler Aristoteles om Landet; derimod gaaer Talen fra Ordene τῆς δὲ πόλεως τὴν θέσιν ic. over til Byens Beliggenhed. At der desuden paa hele dette Sted er Talen om, at Byen skal have en beqvem Beliggenhed baade med Hensyn til Land og Søgebetet, viser sig baade i det Foregaaende § 2 τῆς δὲ πόλεως τὴν θέσιν εἰ χρὴ ποιεῖν κατ' εἰρήν, πρὸς τε τὴν θάλατταν προσήκει κείσθαι καλῶς πρὸς τε τὴν χώραν, og i det Efterfølgende § 4 ved Ordene κατ' ἀμφοτέρω og især hvor det gjentages ved Ordene ἀμφοτέρων μετέχουσι. Dertil sigter endelig ogsaa denne Eogs Kap. 10, 1 τὴν δὲ πόλιν ὅτι μὲν δεῖ κοινῶν

εἶναι τῆς ἡπείρου τε καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς χώρας ἀπάσης ὁμοίως ἐκ τῶν ἐνδεχομένων εἴρηται πρότερον.

Lib. VII, 7, 1.

Ἐπεὶ δ' ὡσπερ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ φύσιν συνεστάτων οὐ ταυτὰ ἐστὶ μόρια τῆς ὅλης συστάσεως, ὧν ἄνευ τὸ ὅλον οὐκ ἂν εἴη, δῆλον ὡς οὐδὲ πόλεως μέρη θετέον ὅσα ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οὐδ' ἄλλης κοινωνίας οὐδεμῶς, ἐξ ἧς ἐν τι τὸ γένος· ἐν γάρ τι καὶ κοινὸν εἶναι δεῖ καὶ ταυτὸ τοῖς κοινωνοῖς, ἂν τε ἴσον ἂν τε ἄνισον μεταλαμβάνωσιν, οἷον εἴτε τροφή τοῦτό ἐστιν εἴτε χώρας πληθους εἴτ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐστίν.

§ dette Kapitel undersøger Aristoteles en Stats nødvendige Bestanddele. Han begynder med den Bemærkning, at man i Staten ligesaalet som i andre Organismer maa forverle Gjenstandens nødvendige Bestanddele med de ydre Betingelser, uden hvilke den ei kan bestaae. Imidlertid maa han dog undersøge Statens ydre Betingelser for derved at udfinde dens nødvendige Bestanddele. Saaledes er f. Ex. Jord, Regn, Solskin ydre Betingelser for en Plantes Tilværelse. Altsaa ere de Organer, hvorved Planten modtager og bearbejder disse Materialier, dens nødvendige Bestanddele. Naar Lindau Pag. 345 oversætter: „da aber bei den andern natürlich zusammengesetzten Dingen die Bestandtheile der ganzen Zusammensetzung, ohne welche dieses Ganze nicht wäre, nicht die nämlichen sind, so ist klar, daß man auch die Theile des Staates, so viele nur bei Staaten zum Grunde liegen müssen, noch auch irgend einer andern Gesellschaft, woraus ein Ganzes besteht, nicht für einerlei ansehen darf,“ og altsaa henfører ὧν ἄνευ som en relativ Sætning til μόρια, saa har han sammenblandet hvad Aristote-

les efter hele Kapitlets Sammenhæng netop gaaer ud paa at adskille, nemlig en Organismes ydre Betingelser og dens egne Bestanddele, ligesom han ogsaa i det følgende Kap. 8, 6 siger, at Banauser og Agerdyrkere ere nødvendige for Staten, men ikke udgjøre Dele deraf. Stahr har forstaaet dette Sted rigtig. Derimod undrer det mig, at hverken han eller Nogen af de andre Fortolkere har fundet noget Anstødeligt ved Ordene: *οἷον εἴτε τροφή τοῦτό ἐστιν εἴτε χώρας πληθος εἰτ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐστίν*. Disse Ord passe aldeles ikke til det umiddelbar Foregaaende, hvortil det af dem henføres. Hvis det Foregaaende nemlig er sagt ganske almindeligt, er Exemplet aldeles ikke passende. Hvis Aristoteles har tænkt paa Statens *κοινωνία*, saa er det Fælles, der udgjør Statens Væsen og danner den til en Eenhed, ingenlunde Føden eller et vist Quantum Land, men det sande Fælledskab, det, der sammenknytter alle virkelige Statslemmer, alle organiske Bestanddele af Staten, hvad enten de have lige eller ulige activ Deel i Regjeringen, er Statens Hensigt, Opnaaelsen af det bedst mulige Liv. See § 2 *ἢ δὲ πόλις κοινωνία τίς ἐστὶ τῶν ὁμοίων, ἐνεκεν δὲ ζωῆς τῆς ἐνδεχομένης ἀρίστης* og fremdeles § 3. See ogsaa **Lib. III, 5**, hvor der udvikles, at det hverken er Stedets Eenhed eller Delagtighed i Besiddelse, men det ethiske Maal, der danner den Eenhed, vi kalde en Stat. Derimod er det aabenbart, at Ordene *οἷον εἴτε* ic. angive Exempler paa Statens Nødvendigheder, som ikke ere dens Dele, og altsaa høre til Ordene: *ὅσα ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν*. Dette sees baade af § 2, hvor begge disse Ting sammenfattes under Benævnelsen *κτῆσις*, og § 4, hvor de kaldes *τροφὴ* og *χημάτων ἐμπορία*. En- ten ere altsaa disse Ord ved et Tilfælde skilte fra det, hvor-

til de høre, eller, hvad der meget vel kan være Tilfældet, Ordene: οὐδ' ἄλλης - - - - - μεταλαμβάνωσιν danne en Parenthese.

Lib. VII, 7, 5.

δεῖ ἄρα γεωργῶν τ' εἶναι πλῆθος, οἱ παρασκευάσουσι τὴν τροφήν, καὶ τεχνίτας, καὶ τὸ μάχιμον, καὶ τὸ εὐπορον, καὶ ἱερεῖς, καὶ κριτὰς τῶν δικαίων καὶ συμφερόντων.

Fortsettelsen af det Foregaaende. Paa dette Sted har Stahr med fuldkommen Ret mod alle Haandskrifter og de fleste Udgaver optaget Lambins ogsaa af Schneider og Korais billigede Conjectur δικαίων istedenfor ἀναγκαίων. Valen er her om Dommere og Buleuter. Κριταί er et Fællesudtryk for begge Dele. Dette viser sig baade i det Foregaaende § 4 κρίσιμ περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῶν δικαίων τῶν πρὸς ἀλλήλους og i det Efterfølgende, Kap. 8, § 1 τοὺς βουλευομένους καὶ δικάζοντας og § 3 τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν συμφερόντων καὶ κρίνον περὶ τῶν δικαίων. Hvad Stahr i sin Note siger om Haandskrifternes Læsemaade: quæ scriptura fortasse ita defendi possit, ut statuatur, τὰ ἀναγκαῖα hoc loco ab Aristotele plane eadem significatione dictum esse, qua supra et paullo post τὰ δίκαια, kan neppe billiges, da Ordet ἀναγκαίων aldeles ikke kan have en saadan Betydning; men den tidlig opkomne falske Læsemaade ἀναγκαίων synes at have sin Grund i en ilde anbragt Rettelse eller Bemærkning, idet κρίσιμ i § 4 var kaldt πάντων ἀναγκαϊότατον.

Lib. VII, 9, 5.

διὸ δεῖ τοῖς μὲν εἰρημένοις ἰκανῶς χρῆσθαι, τὰ δὲ παραλελειμμένα περιᾶσθαι ζητεῖν.

I det 8de Kap. har Aristoteles omtalt de forskjellige Klasser af Borgere i den bedste Stat og udhævet den vaabenførende og den beraadslaende samt dømmende Magt, som Statens egentlige Kjerne; denne tildeler han ogsaa Præsteskaberne og den hele Besiddelse, medens han derimod affondrer de banaufiske og agerdyrkende Klasser som vel nødvendige, men ikke organiske Bestanddele af Staten. Fra det 9de Kapitels Begyndelse til Ordene *διὸ δεῖ* ic. i § 5 maa det betragtes som et historisk Corollarium, der viser, at den politiske Inddeling i Klasser og Adskillelsen mellem de agerdyrkende og vaabenførende Dele af Statsindvaanerne er en gammel Sag. Et saadant Corollarium synes paa dette Sted passende at tilføies; at derimod Syssitierne omtales her, synes Stedet uvedkommende, og da dette tillige skeer med en vis historisk og geographisk Snaksomhed og Brede, som ellers er Aristoteles aldeles fremmed, saa forekommer det mig høist sandsynligt, at Ordene fra § 2 *ἀρχαία δ' εἶσεν* ic. - - - - ere vægte indtil Ordene i § 4 *σχεδὸν μὲν οὖν καὶ τὰ ἄλλα* ic., hvilke Ord passende knytte sig til Slutningen af § 1. Overhovedet synes disse Bøger ikke at være frie for den Art af Tilsætninger; indskudte historiske Oplysninger af en lignende Vidtløftighed og lærd Snaksomhed have vi omtalt i **Lib. II, 9.** Ved Ordene *διὸ δεῖ τοῖς μὲν εἰρημένοις* ic. optager Aristoteles atter Undersøgelsens Traad. Naar Stahr oversætter disse Ord saaledes: „So muß man denn, was die Vorfahren gut gelehrt haben, brauchen, und dabei das mangelhaft Gelassene zu ergänzen suchen“, saa ere de af ham misforstaaede. *Τὰ εἰρημένα* er det forhen Sagte og Gjennemgaaede, *τὰ παραλειμμένα* er det, som hidindtil er forbigaaet eller endnu ikke undersøgt. *Τὰ εἰρημένα* recapituleres firax efter ved Or-

dene: ὅτι μὲν οὖν - - - εἴρηται πρότερον, καὶ διότι--
εἶναι τὴν χάραν. Πᾶσα τὰ παραλελειμμένα begynder han
i § 6 περὶ δὲ τῆς διανομῆς κ.

Lib. VII, 12, 4.

καὶ γὰρ τοῦτο διώρισταὶ κατὰ τοὺς ἠθικοὺς λόγους,
ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ὁ σπουδαῖος, ᾧ διὰ τὴν ἀρετὴν τὰ
ἀγαθὰ ἐστι τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ.

Det 12te Kapitel indeholder en Undersøgelse om, hvor-
ledes Borgerne skulle være beskafne i den bedste Stat.
Maalet for den Enkelte og for Alle er *εὐδαιμονία* : den
uhindrede absolute Virksomhed i det Gode. Dertil høre
ydre og indre Betingelser; de første maa Lykken skaffe; de
sidste maae væsentlig ved egen Omhu og Villieskraft bringes
tilveie. De berøe paa *φύσις*, *ἔθος* og *λόγος*. Paa det
ovenansførte Sted vises, at den *ἐνεργεία*, som kaldes *εὐδαι-
μονία*, viser sig i Anvendelsen af Livets Goder (skjøndt den
Dygtige ogsaa vil vide rettelig at bruge og behandle Ulykken
og det Onde), og at Nogle paa Grund heraf ansee de ydre
Goder som Aarsag til *εὐδαιμονία* ved en lignende Misfor-
staaelse, som om man vilde ansee Instrumentet snarere end
Konsten for Aarsag til et godt Citharspil. De ovenansførte
Ord oversættes af Stahr saaledes: „auch dies ist nämlich
in den ethischen Untersuchungen bestimmt worden, daß der
Tugendhafte ein solcher ist, dem wegen seiner Tugend das
Gute das absolut Gute ist“, af Lindau saaledes Pag. 359:
„denn auch dies ist in den ethischen Vorträgen erörtert, daß
der tüchtige Mann ein solcher ist, für welchen das der
Tugend wegen Gute das unbedingt Gute ist. Disse Over-
sættelser have ikke truffet Meningene. For det Første er
Udtrykket τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ misforstaaet, naar det gjen-

gives ved „det absolute, ubetingede Gode.“ *Τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ* er her Lykkens Goder, de ydre Goder, forsaavidt som de i Almindelighed og uden videre Bestemmelse kaldes Goder, medens de dog for visse (*τινί*) og i enkelte Tilfælde kunne være Under. *Ἀπλῶς* bruges nemlig ofte hos Aristoteles for at betegne, at et Ord tages i sin almindelige Betydning i Modsætning til de speciellere Bestemmelser eller Tillæg, hvorved det faaer en modificeret Betydning. Saaledes er *τὸ ἀπλῶς δίκαιον* det Retfærdige i den almindelige eller moralske Betydning, i Modsætning til *τὸ πολιτικὸν δίκαιον* det politiske Retfærdige, det Statsretlige. Hvad jeg her har sagt, oplyses bedst ved Eth. Nic. V, 2 (hos Bekker Pag. 1129) *ἐπεὶ δὲ καὶ πλεονέκτης ὁ ἄδικος, περὶ τὰγαθὰ ἔσται, οὐ πάντα, ἀλλὰ περὶ ὅσα εὐτυχία καὶ ἀτυχία, ἃ ἔστι μὲν ἀπλῶς αἰεὶ ἀγαθὰ, τινὶ δ' οὐκ αἰεί. οἱ δ' ἄνθρωποι ταῦτα εὐχονται καὶ διώκουσι· δεῖ δ' οὐ, ἀλλ' εὐχεσθαι μὲν τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ καὶ αὐτοῖς ἀγαθὰ εἶναι, αἰρεῖσθαι δὲ τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ.* Dermed kan ogsaa sammenlignes Met. VI, 4 (hos Bekker Pag. 1029) *καὶ τοῦτο ἔργον ἐστίν, ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσι τὸ ποιῆσαι ἐκ τῶν ἐκάστῳ ἀγαθῶν τὰ ὅλως ἀγαθὰ ἐκάστῳ ἀγαθὰ, οὕτως ἐκ τῶν αὐτῶ γνωριμωτέρων τὰ τῇ φύσει γνώριμα αὐτῶ γνώριμα.* Dernæst troer jeg tillige, at det af disse Steder vil vise sig, at Reichs af Schneider og Korais billigede Forslag, at udelade det første *τά*, aldeles maa billiges imod alle de nyere Udgivere, Göttling, Stahr og Bekker samt Oversættelserne.

Lib. VII, 13, 19.

αἰσχροῦ γὰρ ὄντος μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ἔτι μᾶλλον μὴ δύνασθαι ἐν τῷ σχολάζειν χρῆσθαι,

ἀλλ' ἀσχολοῦντας μὲν καὶ πολεμοῦντας φαίνεσθαι ἀγα-
θούς, εἰρήνην δ' ἄγοντας καὶ σχολάζοντας ἀνδραπο-
δώδεις.

Fortsettelse af det foregaaende Kapitels Indhold. Af
de 3 indre Momenter, hvorpaa Lyksalighed beroer, er φύ-
σις allerede forhen omtalt; han gaaer nu over til ἔθος og
λόγος, som høre til παιδεία. Sjælen har to Sider, den
forstandige, logiske, og den uforstandige, som skal adlyde den
anden. Den første af disse er den højeste. Logos er deels
theoretisk, deels praktisk; dens Virksomhed har de samme
tvende Retninger. Saaledes deler Livet sig i Ro og Ar-
bejde, Fred og Krig. De første af disse ere de bedste og
fremstille Virksomhedens Maal. Følgelig have de Stater
Uret, som beregne Alt paa Krig og Herredømme, hvilket
baade Fornuft og Erfaring viser. Krigen er blot et Middel.
Utsaa bør baade Enkeltmand og hele Staten lægge sig
efter Fredens og Rolighedens Dyder. Af Hoveddyderne
behøves fortitudo til ἀσχολία, sapientia til σχολή, iustitia
og temperantia til begge Forhold. I de ovenansførte Ord
kan Artiklen τοῦ foran δύνασθαι ikke undværes og er
derfor tilføjet af Korais, hvis Forslag imidlertid ikke er
optaget af de Senere. Jeg formoder, at der oprindelig
har staaet αἰσχρὸν γὰρ ὄν τὸ μὴ δύνασθαι, og at Haand-
skrifternes nuværende Læsemaade deraf har dannet sig. Om
den bekjendte Brug af den absolute Casus i saadanne Tale-
maader er det overflødigt her at tale videre.

Lib. VII, 14, 8.

οὔτε γὰρ ἡ τῶν ἀθλητῶν χρήσιμος ἕξις πρὸς πολι-
τικὴν εὐεξίαν οὔδὲ πρὸς ὑγίειαν καὶ τεκνοποιίαν, οὔτε ἡ
θεραπευτικὴ καὶ κακοπονητικὴ λίαν, ἀλλ' ἡ μέση τούτων.

πεπονημένην μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὴν ἕξιν, πεπονημένην δὲ πόνους μὴ βιαίους, μηδὲ πρὸς ἓνα μόνον, ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν κλυθερίων πράξεις.

Opdragelsen begynder med de physiske Betingelser. Dette Kapitel handler altsaa om Egtestab og Foranstaltningerne desangaaende med Hensyn til Udviklingen af Slægtens legemlige Forhold. Paa dette Sted tales om Forældrenes physiske Beskaffenhed. Deres Legemsconstitution skal hverken være dannet ved kunstige Athletøvelser eller berøvet sin Lethed og Smidighed ved Overanstængelse, altsaa vel udarbejdet ved Kræfternes Dvelse, men hverken overanstængt ved for svære og grove Arbejder, som fløve Legeme og Sjæl (see derom Lib. VIII, 2, 1 og 4, 1) eller exerceret ved en ensidig Konstdressur. Paa det anførte Sted støder det ellers u hørt og ved en lidet passende Sammensætning opstaaede Ord *κακοποιητική*; istedenfor dette har Duvallius *κακοποιητική*, der vel ikke mangler Auctoritet i Sproget, men er uden Mening paa dette Sted. Jeg tror, at der oprindeligt har staaet *καταπονητική*. *Καταπονεῖν* er at overanstænge, bebyrde Legemet med for stærkt Arbejde. Istedenfor *πρὸς ἓνα μόνον* synes Schneiders Conjectur *πρὸς ἓν μόνον* at fortjene Bifald. Om de tvende Arter af Feil ved den legemlige Opdragelse kan eftersees Lib. VIII, 3, 3, som kan tjene til at oplyse nærværende Sted.

Lib. VII, 15, 8.

ἔπει δὲ τὸ λέγειν τι τῶν τοιούτων ἐξορίζομεν, φανερόν ὅτι καὶ τὸ θεωρεῖν ἢ γραφὰς ἢ λόγους ἀσχίμονας. ἐπιμελὲς μὲν οὖν ἔστω τοῖς ἄρχουσι μηθὲν μῆτε ἀγαλμα μῆτε γραφήν εἶναι τοιούτων πράξεων μίμησιν, εἰ μὴ

παρά τισι θεοῖς τοιούτοις οἷς καὶ τὸν τωθασμὸν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος· πρὸς δὲ τούτοις ἀφήσῃ ὁ νόμος τοὺς ἔχοντας ἡλικίαν πλέον προήκουσαν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τέκνων καὶ γυναικῶν τιμαλφεῖν τοὺς θεοὺς.

Det 15de Kapitel handler om den tidligste Alders Føde, legemlige Bevægelse, Vege, de Fortællinger, den skal høre, og overhovedet om Lmsorgen for at holde alt Upassende og Slibrigt borte fra dens Dine og Dren. Paa det ovenanførte Sted har Ordet *λόγους* forboldet endeel Vanskeligheder. Schneider siger: *mihi θεωρεῖν λόγους ἀσχημονας insolens videtur esse dictio et sententia suspicorque vitii aliquid inesse vocabulo λόγους, præsertim quum sequens membrum memoret γραφήν et ἄγαλμα.* Gøttling siger: *λόγοι ἀσχημονες sunt libelli incesti et pathicissimi.* Raoul Rochette siger i *Journal des Savans Dec. 1835 p. 718*: la difficulté que trouvait Schneider à admettre ici la leçon *λόγους* avec le mot *γραφάς* n'avait aucun fondement. Ces deux mots expriment chacun une idée qui peut très bien se concilier avec le sens du verbe *θεωρεῖν*; et je crois voir dans cette phrase d'Aristôte une allusion à une passage célèbre de l'*Hippolyte* d'Euripide v. 1001 — 2 ed. Matth. *οὐκ οἶδα προᾶξιν τήνδε πλὴν λόγῳ κλύων γράφῃ τε λεύσσω.* Korais har gjættet paa *τύπους*. Lindau har ved en lærd Conjectur, hvis Detail maa eftersees hos ham selv Pag. 385, udsundet *λόγους*, som skulde betyde Gudebilleder, omsflettede med Bast eller Bidier. Alle disse Vanskeligheder ville dog, troer jeg, bortfalde ved et skarper Blik paa Aristoteles's Tankegang. Ordet *λόγοι* staaer nemlig her ikke ganske i samme Betydning som § 5. I § 5 gjøres opmærksom paa, at Paidonomerne maae see til, hvilke Fortællinger og Sagn (*λόγοι*) de smaa Børn

faae at høre. I § 7 bemærkes dernæst, at alt Uædelt og Uanstændigt bør holdes borte fra Børnenes Dø og Dre f. Ex. Slavers usømmelige Tale og Færd. Da nu de Gamles Gudstjeneste og Tempelskikke ikke altid vare frie for Uanstændighed (hvorfor det er overflødigt at føre Beviset), saa gaaer han i § 8 over til at tale om denne Gjenstand. Saadan Obscoenitet viste sig deels i Konstfremstillinger for Diet, Malerier og Billedhuggerarbeid, deels i Konstfremstillinger gennem Ordet (*λόγοι*), Komødier og lystige Sange ved Fester til visse Gunders Ære. Dette bør saavidt muligt indskrænkes og holdes borte fra de Unges Kredss Ordet *θεωρεῖν* betegner, at det er en Fectact, at her handles om et til Gudsdyrkelse bestemt Konstværk, det være sig plastisk eller digterisk; dog kan det ogsaa ligefrem betyde: at betragte, ikke blot om synlige, men ogsaa om hørlige Gjenstande, som § 10 *θεωροὶ τῶν μαθησέων*. Ordene ἢ *γραφὰς ἢ λόγους* gennemgaaes nu hvert for sig i det Følgende, det Første fra Ordene *ἐπιμελὲς μὲν οὖν ἔστω* ic. § 8, det Andet fra § 9, hvor *λόγοι* nærmere forklares ved *ἰαμβοὶ* og *κωμῳδία*. Dermed troer jeg, at det Hele er saa klart, at al videre Conjectur bliver overflødig.

Lib. VII, 15, 11.

δύο δ' εἰσὶν ἡλικίαι πρὸς ἃς ἀναγκαῖον διηρῆσθαι τὴν παιδείαν, μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἑπτὰ μέχρι ἡβῆς καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀφ' ἡβῆς μέχρι τῶν ἐνὸς καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. οἱ γὰρ ταῖς ἑβδομάσι διαιροῦντες τὰς ἡλικίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λέγουσιν οὐ καλῶς, δεῖ δὲ τῇ διαίρεσει τῆς φύσεως ἐπακολουθεῖν· πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ παιδεία τὸ προσλείπον βούλεται τῆς φύσεως ἀναπληροῦν.

Saa denne Maade læses og oversættes Stedet af alle

Udgivere og Oversættere. Kun Kapp i sin Aristoteles Staatspædagogik Pag. 114—115 paastaar, at der bør læses οὐ κακῶς istedenfor οὐ καλῶς. Stahr benægter det, men ved en næriere Undersøgelse af Stedet mener jeg dog, at man maa give Kapp Ret i hans Paaastand. Det er bekendt, at en gammel Gnome, der navnlig er opbevaret i et Vers, som tillægges Solon, inddeler de vigtigste Trin af det menneskelige Liv efter Syvtallet. Naar nu Aristoteles umiddelbart efter at have nævnet som sin egen Anskuelse 2 Alderstrin, der aldeles passe herpaa, nemlig det 7de og 21de Aar, dermed forbinder en Sætning ved Partiklen γάρ, saa kan denne Sætning ikke indeholde en Misbilligelse af den soloniske Inddeling. Dgfaa er Aristoteles overhovedet af den Mening, at denne — naturligviis hos Digteren vel skarpt affkaarne — Inddeling i det Hele og i Almindelighed (ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ) passer. Her have vi det 7de og 21de Aar. Kap. 14, 11 har han, med bifaldende Ansørelse af den samme Digters Tanke, som den høieste Forstandsudviklings Alder nævnet det 50de (49) Aar. Kap. 14, 3 er 70 Aar nævnet som den yderste Generationsalder. Solons 35 Aar til Giftermaal svarer ogsaa omtrent til Aristoteles's Bestemmelse (Kap. 14, 6) henved 37 Aar. Meningen er altsaa: de, der beregne Alderstrinene efter Syvtallet, give nemlig i Almindelighed ingen feilagtig Bestemmelse, men man bør dog væsentlig i Undervisningens Gang slutte sig til den naturlige Aldersudvikling, ligesom overhovedet al Dannelse bør slutte sig til Naturen og supplere dens Mangler.

Lib. VIII, 1, 1.

ἀλλὶ δὲ τὸ βέλτιστον ἦθος βελτίονος αἴτιον πολιτείας.

Lovgiveren maa sørge for Opdragelsen; thi Borgernes Liv og moralske Standpunkt maa svare til Forfatningen. Borgernes sædelige Character baade frembringer og vedligeholder Forfatningens eiendommelige Character. I de ovenanførte Ord forekommer det mig sandsynligt, at der for βέλτι(στ)ον oprindelig har staaet βελτίον.

Lib. VIII, 2, 1.

ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον. ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθέρων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθέρων, φανερόν ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάναισον.

I dette Kapitel er Talen om Balget af Undervisningsgjenstande og sammes rette Grændse. Navnlige bør man blandt de nyttige Gjenstande lære de nødvendige, forsaavidt disse ikke ere af den Beskaffenhed, at de fløve Legeme og Sjæl for et høiere Liv. I den ovenanførte Sætning har Constructionen Vanskeligheder. Stahr oversætter: Daß nun unter den nützlichen die nothwendigen gelehrt werden müssen, ist nicht schwer einzusehen; aber auch daß nicht alle, denn die Beschäftigungen zerfallen in solche, die einem Freien wohl anstehen, und solche, die ihm nicht wohl anstehen; offenbar also dürfen nur solche unter den gemeinnützigen betrieben werden, die den Betreibenden nicht herabwürdigen. Her maa altsaa staae en mindre Interpunction foran ὅτι δέ, og en større foran φανερόν. Men derved bliver for det Første Ordføiningen i de første Sætninger tvungen, og for den til den simple og naturlige Sætningsforbindelse hos Aristoteles vante Læser noget paafaldende; dernæst savnes efter φανερόν det forbindende οὖν, hvilket Stahr i sin Oversættelse nødsages til at indskyde. Göttling sætter Colon

efter *φανερόν*, men saa bliver den følgende Sætning, som begynder med *ὅτι*, uden naturlig Sammenhæng med det Foregaaende. Reisk har sat Punktum efter *φανερόν* og istedenfor *ὅτι* foreslaaet *ἔτι δέ*, men ved denne temmelig betydelige Forandring opnaaes heller ikke nogen passende Forbindelse; thi det gaaer ikke vel an at forbinde en Sætning, der egentlig kun noget mere bestemt og positivt gjentager den foregaaende Tanke, ved *ἔτι δέ*. Det synes derfor nødvendigt at optage Lambins og Korais's Conjectur *ἐπεὶ δὲ οὐ πάντα*, hvilken ogsaa Vindau i sin Oversættelse har fulgt.

Lib. VIII, 3, 2.

ὁμοίως δὲ καὶ τὴν γραφικὴν, οὐχ ἵνα ἐν τοῖς ἰδίοις ὠνίοις μὴ διαμαρτάνωσι, ἀλλ' ὥσιν ἀνεξαπάτητοι πρὸς τὴν τῶν σκευῶν ὠνήν τε καὶ πράσιν, ἢ μᾶλλον ὅτι ποιεῖ θεωρητικὸν τοῦ περὶ τὰ σώματα κάλλους.

Talen er her om den Undervisning, som gaaer ud over det Nødvendige og Nyttige og har det Edle og Skjønne til Maal. I det anførte Stykke ere Ordene *ἢ μᾶλλον* ikke uden Bøjskelighed. Korais vil udstøde Ordene *ὥσιν* - - *πράσιν* *ἢ* som uægte. Reisk og Schneider have foreslaaet en Transposition og Ombytning af Ordene *ἀλλά* og *ἢ*. Men *ἢ* staaer heller ikke ved denne Omfættning godt, og Stahr har Ret, naar han siger: *ἀλλά referendum est ad proxime præcedentia ἵνα μὴ — διαμαρτάνωσιν, quorum verborum sententia accuratius explicata repetitur.* Men hvad Ordene *ἢ μᾶλλον* betyde, forklarer han heller ikke. Hans Oversættelse af *οὐχ ἵνα — ἢ μᾶλλον*: nicht sowohl darum daß — als vielmehr weil, ligger ikke i de græske Ord, som da maatte hedde *οὐχ οὕτως — ὡς* eller dog *οὐχ*

ἵνα — *ἀλλὰ μᾶλλον*. Jeg antager, at Ordene *ἢ μᾶλλον* maae opfattes spørgsmaalssvi: „eller er det ikke snarere fordi,“ : snarere er det vel fordi. Denne hos Aristoteles saa jævnligte Brug af *ἢ* med eller uden *μᾶλλον* er bekjendt for hans Læsere. I Problemerne hører det til den constante Form for Svarene. I denne Bog findes det f. Ex. i Kap. 4, 4 *ἢ μᾶλλον οἰητέον*, „eller maa man ikke snarere troe“ : snarere maa man vel troe. Om denne fra et oprindelig interrogativt til et beskedent affirmativt Udtryk overgaaende Betegnelsesmaade kan eftersees Bemærkningerne hos Trendelenburg i Arist. de anima Pag. 208.

Lib. VIII, 3, 4.

ἔτι δ' αὐτοὺς Λάκωνας ἴσμεν, ἕως μὲν αὐτοὶ προσήδρευον ταῖς φιλοπονίαις, ὑπερέχοντας τῶν ἄλλων, νῦν δὲ καὶ τοῖς γυμνασίοις καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσι λειπομένους ἑτέρων· οὐ γὰρ τῷ τοὺς νέους γυμνάζειν τὸν τρόπον τοῦτον διέφερον, ἀλλὰ τῷ μόνον μὴ πρὸς ἀσκοῦντας ἀσκεῖν.

Talen er her om, at den gymnastiske Undervisning ikke bør ville gaae ud paa at tilveiebringe en atletisk Kunstfærdighed eller, som den lakedaimoniske, paa at udvikle en raa, vild og dyrisk Tapperhed. Selve Lakedaimoniernes kriegeriske Fortrin i sin Tid var i Grunden mere en Følge af Mangel paa Rivaler i Bestræbelsen for fysisk Uddannelse end denne Uddannelses egen Fortrinlighed. Stahr oversætter det ovenstaaende Stykke saaledes: Dazu wissen wir auch von den Lakonen selbst, daß sie, so lange sie sich eifrig in schweren Anstrengungen übten, vor den Uebrigen hervorragten, jeßt aber in den Leibesübungen wie in den kriegerischen Wettkämpfen Andern nachstehen. Her er for det Første Ordet *αὐτοὶ* al-

deles uoversat. Dernæst er det aabenbart ikke Aristoteles's Mening paa dette Sted at udtale en Dabel over Lakedaemonierne som dem, der nu mindre end før lagde sig efter gymnastiske Dvølsler, men han vil sige, at de nu ikke længer havde noget Fortrin for andre, ja snarere stode tilbage for andre, fordi de havde faaet dygtigere Rivaler. Dette vise baade Ordene *οὐ γὰρ τῷ τοὺς νέους* ic. i denne §, og i den følgende § *ἀνταγωνιστὰς γὰρ τῆς παιδείας νῦν ἔχουσι, πρότερον δ' οὐκ εἶχον*. Lindau oversætter Stedet saaledes Pag. 397: Von den Lakonen selbst wissen wir ja, daß sie, solange sie die erste Stelle einnahmen, an Lust zu Mühsalen die Andern übertrafen. I sine Noter har han foreslaaet *προήδρευον* for *προσήδρευον* og forbinder *ταῖς φιλοπονοίαις* med det Følgende. Men det er ikke værd at gjøre saadanne Forandringer for at faae en ikke meget god Mening frem. Grunden til al Vanskeligheden er den, at Fortolkterne have overseet, at *αὐτοί* her har en affondrende Betydning og aldeles er det Samme som *μόνοι*. Om denne Brug af Ordet *αὐτός* ligesom det homeriske Sprog f. Ex. II. VIII, 99 *αὐτός περ ἔων* til Aristoteles f. Ex. Pol. I, 1, 2 *ὅταν μὲν αὐτός ἐφραστήκη* er der ofte talt baade af Grammatikere og Fortolkere. Ved denne Bemærkning troer jeg, at Stedet bliver fuldkommen klart.

Lib. VIII, 5, 5.

ἀλλὰ μὴν ὅτι γιγνόμεθα ποιοί τινες, δῆλον διὰ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων οὐχ ἥμισυ δὲ καὶ διὰ τῶν Ὀλύμπου μελῶν ταῦτα γὰρ ὁμολογουμένως ποιεῖ τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικὰς, ὁ δ' ἐνθουσιασμός τοῦ περὶ τὴν ψυχὴν

ἤθους πάθος ἐστίν· ἐτι δὲ ἀκροώμενοι τῶν μιμήσεων γίνονται πάντες συμπαθεῖς, καὶ χωρὶς τῶν ῥυθμῶν καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν.

Efter Gymnastiken kommer Aristoteles tilbage til Musikken, dens Anvendelse ved Opdragelsen og Betydning som *παιδία*, *παιδεία* og *διαγωγή*. Navnlig spørges der, hvorfor den fra alle disse Synspunkter skal læres og udøves af Enhver selv og ikke blot nydes og modtages i Udførelsen af Kunstnere. I det ovennævnte Stykke omhandles dens ethiske Virksomhed. Det sidste Punktum lyder saaledes hos Stahr: Dazu kommt, daß Alle beim Anhören von nachahmenden Darstellungen selbst ohne Begleitung der Rhythmen und Melodien von gleichstimmigem Gefühl ergriffen werden“, og saaledes er Stedet vel ogsaa i Almindelighed opfattet, s. Ex. af Biese i hans Philosophie des Aristoteles Berl. 1842 2den Deel Pag. 563. Derimod har Edward Müller i sin Geschichte der Theorie der Kunst bei den Alten 2 Bd. Pag. 377 rigtig indseet, at *χωρίς* her ingen Præposition er, men et enestaaende Adverbium, og at *ἀκροώμενοι* styrer *τῶν ῥυθμῶν*. Lindau oversætter Stedet Pag. 401: Ja vom Anhören bloß von Darstellungen, auch der Zeitmaasse und Weisen abgesondert, werden alle zur Mitempfindung gestimmt. Jeg veed ikke, hvad han her vil sige med Ordet: „bloß“; thi *μίμησις* betyder den poetiske Fremstilling, bestaaende som et fuldstændigt Hele af Ord, Toner og Bevægelser; *οἱ ῥυθμοὶ καὶ τὰ μελῆ* *χωρίς* betegner den enkelte Deel, Musikken, der kan virke med mere eller mindre selvstændighed. Saaledes staaer *χωρίς* ofte s. Ex. Pol. Lib. II, 3, 5, og om den selvsamme Gjenstand som her i Plat. legg. 2, 669, d. Aristoteles tilskriver Rhythmer og Melodier alene en ethisk Character selv uden λόγος

Probl. XIX, 27-29. At de Andres Maade at opfatte Stedet paa er urigtig, vil en nærmere Betragtning let lære. Naar Aristoteles paa dette Sted just gaaer ud paa at vise Musikens ethisk virksomme Character, vilde det nemlig være aldeles meningsløst først at henvise til Dympos's Melodier, som frembringe en entusiastisk Virkning, og dernæst som den anden Grund at bemærke, at visse mimetiske Fremstillinger have gripende Virkning selv uden Musik. Oversættelsen bliver altsaa: ved at høre mimetiske Fremstillinger gribes vi alle af en lignende Stemning og det endog særskilt (i: uden Ord) ved de blotte Rhythmer, ved Musikken alene. Med Hensyn til Ordet *αὐτός* henvise vi til hvad der er bemærket ved **Lib. VIII, 3, 4** og tilføie blot, at de Andre ikke oversætte det og heller ikke kunne oversætte det efter deres Maade at tage Stedet paa. Om hele Stedet henvises til Indledningen til mit Program for 1843 Pag. 4. Noten.

Lib. VIII, 6, 4.

*φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ τὴν μάθησιν αὐτῆς μῆτε ἐμ-
ποδίζειν πρὸς τὰς ὕστερον πράξεις, μῆτε τὸ σῶμα ποιεῖν
βάνανσον καὶ ἀχρηστον πρὸς τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτι-
κὰς ἀσχήσεις, πρὸς μὲν τὰς χρήσεις ἤδη, πρὸς δὲ τὰς
μαθησεις ὕστερον.*

I dette Kapitel tales der om, hvorfor man maa lære selv personlig at udøve Musikken som Kunst, samt hvilken Begrænsning der er at iagttage med Hensyn til de Rhythmer, Tonearter og Instrumenter, der ere tjenligt for den, der vel skal lære Musikken til sin Uddannelse, men ikke for at drive den professionsmæssig eller bringe det

til Kunstfærdighed som Virtuos*). I ovenstaaende Sætning have Ordene *πρὸς μὲν τὰς χρήσεις ἤδη, πρὸς δὲ τὰς μαθήσεις ὕστερον* fremkaldt endeel Vanskeligheder. Schnei-der troer at burde læse: *ἄχρηστον πρὸς τὰς χρήσεις, πρὸς μὲν τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς ἀσκήσεις ἤδη, πρὸς δὲ τὰς μαθήσεις ὕστερον*. Herom siger Götting med Rette: hæc vero non multo aptiora sunt, men tilføier: *mihi a librario quodam addita esse videntur vocabula: χρήσεις et μαθήσεις (exorta forlasse ex male scripto ἀσκήσεις), ne sine substantivis articulo usus esse videretur Aristoteles. Scribe πρὸς μὲν τὰς ἤδη, πρὸς δὲ τὰς ὕστερον; ad πρὸς μὲν τὰς ἤδη supplebis πολεμικὰς ἀσκήσεις, ad πρὸς δὲ τὰς ὕστερον vero πολιτικὰς ἀσκήσεις*. Dette bifaldes af Kapp i hans Aristoteles Staatspædagogik Pag. 161 og af Stahr i hans Oversættelse. Reitz mener: *hoc dicit Aristoteles, pueri corpus inutile fieri posse ad exercitationes bellicas et civiles, ad bellicas iam nunc, ad civiles posterius. Alteras hic dicit χρήσεις, alteras μαθήσεις*. Lindau oversætter

*) Det er i naturlig Consequens af den hele antike Anskuelse af Statslivet, at Begrebet om borgerlig og menneskelig Udvikling faaer sammen eller, som Aristoteles udtrykker sig (Pol. Lib. III, 3), at det gode Borger i Ordets fulde Betydning som activ Statsborger er den Samme som den gode Mand. Den fuldkommen frie menneskelige Udvikling med hele sin individuelle Berettigelse efter den nyere Anskuelse blev altsaa herved ikke lidet begrændset og modificeret. Naar derfor de gamle Philosopher tale i Almindelighed om Opdragelse og Dannelse, holde de strengt paa de ved det borgerlige og politiske Livs Fordringer betingede Begrændsninger og udelukke alle individuelle Udbannelser i specielle Retninger som professionelle, virtuosmæssige Genfsidigheder, der føre til Vanans, staae under den politiske Borgeres eller Statsmands Værdighed og hindre den for ham fornødne alsidige Udvikling og det frie Blik i alle Retninger. Dette indfjærpes overalt af Aristoteles saavel med Hensyn til den musikalske

Pag. 405: für die Thätigkeiten als Krieger und Staatsbürger, für die Ausübung davon zunächst und für das spätere Lernen derselben. I sin Note tilføier han: Lernen derselben, nämlich der Staatsgeschäfte. Also vorauf das Praktiske og dann das Theoretiske. Bei uns geschieht's ja umgekehrt. Göttlings Læsemaade forudsætter betydelige Forandringer ved Udeladelsen af 2 Ord og er desuden be-

som til den gymnastiske Udbannelse (see f. Gr. Lib. VII, 14, 8. Det samme er ogsaa Platons Lære, naar han omtaler disse Dannelsesmidler. Uttringer af denne Natur ere undertiden af den Betskaffenhed at de kunne indeholde noget Stødende for os med vore forandrede Anskuelser om det reent Menneskelige Berettigelse og de individuelle Friheds Omfang, især naar den samme Begrændsning statueres for den intellektuelle Udvikling i videnskabelige Retninger. Og dog stæer dette undertiden med bestemte Ord og det endog af Videnskabens Repræsentant Aristoteles selv, naar han f. Gr. Pol. VIII, 2 efter at have bemærket: *βάρανσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν λευθέρων ἢ τὴν ψυχὴν ἢ τὴν δαίμονα* tilføier: *ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθέρων ἐπιστημῶν μεχρὶ μὲν τινος ἑλῶν μετέχειν οὐκ ἀνελεύθερον, προσεδρεύειν δὲ ἅπαν πρὸς τὸ ἐντελὲς ἔργοις τὰς εἰρημύνας βλάβαις.* Naar man overveier dette og overhovedet tilbørlig sætter sig ind i den antike Betragtningemaade og dens Consequenser, vil man maaskee ogsaa blive mindre tilbørlig til at gjøre sig lystig over Xenophon eller tilskrive det en absolut og individuel Borneerthed, naar han i sine Mem. Socr. IV, 7 lader Sokrates sætte snevne og blot praktiske Grændser for det Omfang, hvori forskjellige Videnskaber som Geometrie, Astronomie &c. skulle læres, idet han bemærker, at et professionelt og detailleret Studium af disse Videnskaber kunde medtage et heelt Menneskeliv og hindre Tillegnelsen af mange andre og nyttige Kundskaber. Iøvrigt synes Xenophon allerede ved den Bemærkning, som han her paa 2 Steder gjør, at Sokrates dog ikke selv var uden et dybere Studium af disse Videnskaber, eller at han i sit Liv var kommen ud over sin Theories Indskrænkning, at have sikret sig mod, at en Bestyrbning for absolut Borneerthed kunde begrundes paa et saadant Sted.

tænkelig af den Grund, at den sætter den tidlige Musikundervisning i Barnealderen og Udøvelsen af krigerisk Virksomhed som samtidige. Reisk's Fortolkning giver Ordene *χορῶσις* og *μαθησις* en aldeles vilkaarlig Betydning. Eiusdau's Forklaring opstiller en Orden, der ligesaalidet for Grækerne som for os er den naturlige. Det forekommer mig, at den simpleste og naturligste Forklaring er den, at disse 2 Udtryk *χορῶσις* og *μαθησις* ved et Tilfælde af en tidlig Forbytning mellem de parallelle og tæt ved hinanden staaende Ord ere forblandede; ved deres Omsætning kommer Alt i den bedste Orden.

Efterretninger

om

**Sorø Academies Skole og Opdragelses-
anstalt i Skoleaaret 1844—1845.**

af

**Skolens og Opdragelsesanstaltens constituerede
Rector.**

Skolens Disciple.

Ved Examen artium, som afholdtes ved Sorø Academies Skole i Juli 1844, afgik til den academiske Bæreanstalt tre af Skolens og Opdragelsesanstaltens Elever, nemlig Martin Bahl, Johan Frederik Lund og Ivar Peter Benken, og een skolesøgende Discipel Christian Frederik Lütken. Efter denne Dimission var Antallet af Elever ved Slutningen af forrige Skoleaar 62 og af skolesøgende Disciple 28. Ved det nye Skoleaars Begyndelse udmeldtes 3 Elever og 2 skolesøgende Disciple. I de første Sted gik 3 af de skolesøgende Disciple over i Elevernes Klasse, og efter Indlemmelsesprøven den 31te Aug. optoges 2 nye Elever og 21 skolesøgende Disciple. I Aarets Løb udmeldtes 6 Elever og 2 skolesøgende Disciple. Derimod have 2 skolesøgende Disciple erholdt Elevpladser og 3 nye Disciple ere optagne i Skolen. Saaledes er det hele Antal nu 104, af hvilke 60 ere Elever og 44 skolesøgende Disciple. Disse ere paa følgende Maade fordeelte i Skolens 6 Klasser.

VI Klasse	17.
V —	15.
IV —	17.
III —	18.
II —	15.
I —	22.

Af disse ere 8, nemlig i IV Kl. 5 og i III Klasse 3 Realister og ere som saadanne fritagne for Underviisning

i Latin og Græsk, men have i disse Tider særskilt Veiledning i de Underviisningsgjenstande, der ere af Bigtighed for deres fremtidige Bestemmelse. Da der efter Skolens nuværende Underviisningsplan ikke læres Latin i Iste og IIde Klasse, men Underviisningen her er fælles for Studerende og Realister kan det endnu ikke med Visshed siges, hvormange af disse Klassers Disciple der ere bestemte til fremtidig Realunderviisning.

Skolens Lærere.

Med Skolens Lærere er der i dette Skoleaar foregaae følgende Forandringer.

Adjunct Lefolii, som under 6 Juli 1844 var beskiftet til Overlærer ved den lærde Skole i Rønne, fratraadte sin Post umiddelbart efter sidstafholdte Hovedexamen.

Cand. theol. P. B. Blicher constitueredes til Lærer ved Skolen under 5 Octbr. 1844.

Adjunct C. H. Lorenzen entledigedes under 18 Oct. 1844.

Adjunct G. S. Jørgensen udnævntes til Overlærer under 3 Novbr. 1844.

De constituerede Lærere Cand. philol. J. H. Bang og Cand. theol. F. B. S. Jacobsen udnævntes under samme Datum til Adjuncter.

Cand. theol. P. C. Gødtøftche constitueredes til Lærer ved Skolen under 4 Jan. 1845.

Sidtilværende constitueret Musiklærer ved Sorø Academie Cand. theol. N. E. Borup forundtes fast Ansættelse i denne Stilling under 3 Jan. 1844.

Adjunct J. H. Bang udnævntes til Overlærer under 25 Apr. 1845.

Da Hr. Sjørgensen efter at være beskikket til Overlærer fratraadte den ham hidtil overdragne Deeltagelse i Opdragelsesvæsenet, overtog Adjunct Liebenberg fra Jan. 1845 denne foruden de Forretninger, der tidligere havde paa hvilet ham som opsigtsførende Adjunct. Derimod fritoges han ifølge Directionskrivelse af 7 Decbr. 1844 for sine Underviisningstimer i Skolen, af hvilke han kun har beholdt nogle som extraordinaire Timer.

Underviisningsgjenstande, Lærebøger og de læste Pensæ.

Dansk.

VI Klasse har ved den danske Underviisning i dette Skoleaar været deelt i et ældre og et yngre Parti. Begge Partier have skrevet 1 Stil om Ugen, der er bleven gennemgaaet med hver enkelt Discipel paa Skolen efter først at være rettet hjemme. Stilene have for det ældre Parti været historiske eller Religionsudarbejdelser med Undtagelse af Aarets Begyndelse, da de afserlende vare af almindeligt Indhold. For det yngre Parti have de fortrinsviis været af almindeligt Indhold, med Slutningen af Aaret tillige historiske og Religionsudarbejdelser. Alle Stilene ere i Reglen skrevne i 2 sammenhængende Timer paa Skolen, og Spørgsmaalene afserlende opgivne i Forveien eller ved den første Times Begyndelse. Ved det yngre Parti er Borgens Vejledning i enkelte Afsnit benyttet, uden at dog Disciplene have havt Bogen i Hænder. Ligeledes ere enkelte Afsnit af den formale Logik, tildeels efter samme Bog, gennemgaaede for Disciplene i denne Afdeling for at skærpe deres

Sands for Begrebsbestemmelse, Inddeling og Beviisførelse. Det har i Aar af særegne Grunde ikke været anseet for hensigtsmæssigt at beskæftige Disciplene med dansk Litteraturhistorie som ifjor.

I V Klasse har Underviisningen i Dansk af Hensyn til andre Fag været indskrænket til 2 ugentlige Timer, i Stedet for at den før havde 3. Som en Følge heraf har Stilen havt Dervægt over Læsningen, hvilken sidste derfor er udgaaet som Examenegjenstand. Imidlertid har dog hver tredie Time været anvendt til Læsning af de vigtigste profaiske og poetiske Partier af Flors Læsebog, og i den sidste Deel af Aaret er en Deel af Nordens Guder bleven gennemgaaet i Forbindelse med de fornødne Oplysninger af den nordiske Mythologi. Stilene, der alle ere skrevne paa Skolen og undertiden fuldendte hjemme, ere saavidt muligt gennemgaaede med hver enkelt Discipel efter at være rettede hjemme. Opgaverne have været deels af fortællende deels af raisonnerende Indhold og som oftest, især de sidste, efter et foreløst eller i Forveien opgivet Mønster. Mod Slutningen af Aaret have Disciplene mest faaet historiske Opgaver. Ogsaa ere de blevene øvede i at udarbejde Skildringer af Personer og Forhold, der fra Læsningen af de klassiske Forfattere maatte være dem bekendte.

I IV Klasse er der skrevet 2 Stile ugentlig, deels Versioner deels Dvelfer efter opgivet Thema af historisk eller beskrivende Indhold.

Realisterne have desuden skrevet en Stil ugentlig, ved hvis Indhold der er taget særdeles Hensyn til Fordringerne ved Præliminairexamen. Desuden have de i Flors Læsebog læst udvalgte Stykker af Holberg, Ewald, Bessel, Treschow, Samsø og Baggesen, og ere gjorte bekendte med Metrikens Elementer.

I III Klasse er der skrevet 1—2 Stile ugentlig, der som oftest have bestaaet i Gjengivelse af en forelæst Fortælling, undertiden i Versioner fra Tydsk. Til Døelse i Oplæsning og Analyse er den prosaiske Deel af Holsts Læsebog benyttet.

Realisterne have i 1 ugentlig Time havt særskilt Døelse i dansk Stil.

II Klasse er øvet i at læse op og forstaae det Læste. Fortrinlig Omhu er anvendt paa den grammatikalske Analyse, idet Læreren har havt for Øie ved Betragtning af de grammatiske Phænomener i Modersmaalet at meddele Disciplene et almindeligt Grundlag for Sprogunderviisningen og navnlig Underviisningen i Latin, der begynder i næste Klasse. Stileøvelser ere i Reglen foretagne 2 Gange om Ugen, for det Meste paa Skolen, og have deels bestaaet i at skrive efter Dictat deels i at gjengive en fremsagt eller forelæst Fortælling, deels i at oversætte allerede læste Stykker i den tydske eller franske Læsebog.

I I Klasse er Hjorts Børneven bleven brugt til at øve Disciplene i at oplæse og analysere. Grammatiken er indøvet ved Analyse i Forbindelse med Krossings Schema. 4 Gange om Ugen er der skrevet Stil efter Dictat.

Latin.

I VI Klasse er læst 2den og 4de Bog af Horats's Oder, 1ste og 2den Bog af Cic. de off. og 4de Bog af Livius. 2 og i den sidste Halvdeel af Aaret 3 ugentlige Stile ere skrevne, hvoraf 1 ugentlig paa Skolen. De ere rettede hjemme og derpaa gennemgaaede for Disciplene. Hver Maaned er skrevet en Version fra Latin til Dansk. Ogsaa ere Disciplene mundtlig øvede i Oversættelse baade fra

Latin til Dansk efter Henrichsens Opgaver til Oversættelse og fra Dansk til Latin efter Henrichsens og Ingerslevs Materialier. Madvig's Grammatik og Bojesens Haandbog i de romerske Antiquiteter ere jevnlige brugte under Læsningen.

V Klasse har læst 6te Bog af Virgil's Eneide, Callust's Jugurtha og Cicero's Tale for Milo. 3 Timer ere ugentlig anvendte til Stil, saaledes at der i Reglen er skrevet 1 Extemporale og 2 Hjemmestile. Undertiden er der foretaget Øvelse i mundtlig Stil efter Ingerslevs Materialier.

IV Klasse har læst Caes. bell. Gall. 1ste og 2den Bog og Cicero's Tale for Sext. Roscius; Alt er gennemgaaet. Under Læsningen har det grammatiske Hensyn været det overveiende. Efter Madvig's Grammatik ere Formlærens vigtigste Afsnit repeterede og Syntaxen gennemgaaet, saaledes at dens Regler ikke saameget ere lærte ordret, som knyttede til visse udvalgte Exempler og befæstede ved daglig Analysering og Udarbejdelse af 3 Stile ugentlig, 1 paa Skolen og 2 hjemme, hvis Stof fortrinnsviis er valgt med Hensyn til de i Grammatiken senest læste eller ved Forfatterne's Tydning omtalte Regler. Feilene i Stilene ere antydede ved Tegne, Stilene derpaa gennemgaaede under Et paa Skolen ved Samtale med Disciplene og derefter rettede af disse selv.

III Klasse har læst udvalgte Stykker af Dorph's Chrestom. Cicero, i Alt noget over 30 Sider, og i Madvig's Grammatik de vigtigste Regler i Syntaxen, samt repeteret Formlæren. 2—3 Stile ere skrevne ugentlig, og efterat Feilene af Læreren ere udhævede ved Tegne, have Disciplene leveret Dmskrift til de fleste Stile. Tillige ere de jevnlige

blevne øvede i mundtlig Stil, tildeels efter Trojels Exempelsamling.

Græsk.

VI Klasse har i Græsk læst 7de Bog af Odysseen, Platons Kriton og de 16 første Kapitler af Apol. Soer., 3die Bog af Xenophons Memor. Soer. og 9de Bog af Herodot fra det 58de Kap. til Enden. Bojesens Haandbog i de græske Antiquiteter er benyttet under Læsningen. Tillige er den største Deel af Formlæren i Langes Grammatik repeteret.

V Klasse har læst 5te Bog af Herodot, 7de og 8de Bog af Odysseen.

IV Klasse har lært Skelettet af den paradigmatiske Deel af Tregders Grammatik og i Langes Materialier læst til Pag. 23.

Fransk.

I VI Klasse er i Prosa læst af „Handbuch der neueren französischen Sprache und Litteratur von Büchner und Hermann“ 100 Sider, og af Borrings Etudes litteraires, partie en vers, 92 Sider. Mundtlig Stil er øvet efter Scribes Kammeraterne, oversat af Borgaard.

I V Klasse er læst 100 Sider af Borrings Etudes litt., partie en prose, og hele Deichmanns Grammatik.

IV Klasse har læst 60 Sider af Borrings Etudes, samt Formlæren i Deichmanns Grammatik; Hovedreglerne af Syntaxen ere indøvede ved Analyse og Stil.

III Klasse har af Borrings Læsebog for Mellemklasser læst 37 Sider, samt af Deichmanns Grammatik Formlæren.

I disse 4 Klasser er der desuden skrevet 2 Gange Stil ugentlig.

II Klasse har af Borrings Læsebog læst og repeteret 43 Sider, dertil Hovedreglerne af Borrings Grammatik til de uregelmæssige Verber.

Indst.

I VI Klasse er der af Hjorts tydske Læsebog, 1ste Udg., læst fra Pag. 342—479, 522—581 og 596—631. Syntaxis er gjenemgaaet paa Tydsk efter Hjorts Grammatik. Af Stile er der hver Uge skrevet 1 hjemme og hver anden Uge 1 paa Skolen. Hver anden Uge er 1 Time anvendt til mundtlige Stileøvelser.

I V Klasse er af Hjorts Læsebog læst fra Pag. 268—280, 304—315, 384—397, 565—579 og 522—541, og i Hjorts Grammatik Formlæren. Hver Uge er der skrevet 1 Stil, og hver anden Uge en Time brugt til mundtlig Stil.

I IV Klasse er af Hjorts Læsebog læst fra Pag. 164—183, 185—193, 312—321 og 337—344, og af Hjorts Grammatik Syntaxen. Hver Uge er der skrevet 1 Stil og undertiden ere mundtlige Stileøvelser anstillede.

Med Klassens Realdisciple er der desuden skrevet 1 Stil ugentlig.

I III Klasse er af Hjorts Læsebog, 2den Udg., læst og repeteret fra Pag. 70—90, 134—155 og 165—173. Formlæren i Hjorts Grammatik er lært, og ugentlig er der skrevet 1 Stil.

I II Klasse er af Hjorts Læsebog læst og repeteret fra Pag. 1—70. Formlæren i Hjorts Grammatik er lært med Undtagelse af enkelte Uffnit.

I Klasse har læst 100 Sider af Riises lille tydske Læsebog og det Vigtigste af Formlæren efter Hjorts mindre Grammatik.

Engelsk.

I VI Klasse er læst *Arabella Stuart* af James forfra til Pag. 176. Det Vigtigste af Mariboës Formlære er repeteret.

I V Klasse er læst „*The vicar of Wakefield*“ fra det 10de til det 22de Kap. Mariboës Formlære er repeteret, og Øvelser i den engelske Rettskrivning anstillede.

I IV Klasse er Mariboës engelske Læsebog efter „*Tales of a Grandfather*“ lagt til Grund og deri læst til Pag. 48. Af Sammes Formlære er lært indtil 3die Klasse af de uregelmæssige Verber. Rettskrivningsøvelser ere anstillede, og Grammatikens Regler indøvede ved lette Stile.

Religion.

VI Klasse's øverste Parti har repeteret Alt, hvad der i de foregaaende Aar er blevet læst saavel i Lærebogen som i Bibelhistorien, og derhvs læst 10 Kapitler i Matth. Evang. og repeteret hele dette. Det yngre Parti har i Fogtmans Lærebog læst og repeteret forfra indtil Treenhedslæren, og Uffnittet om Synden i 2det Kap. I Herslebs Bibelhistorie er det nye Testamente læst og tillige Uffigten over det gamle og nye Testaments Skrifter. Af Marc. Evang. ere 7 Kapitler læste.

V Klasse har i Fogtmans Lærebog læst forfra indtil Uffnittet om Guds Væsen og Egenstaber, i Bibelhistorien fra Begyndelsen af det gamle Testamente indtil Erilet.

IV Klasse har læst forfra i Fogtmans Lærebog indtil Afsnittet om Treenigheden, og i Bibelhistorien fra Exilet det gamle Testamente ud tilligemed Oversigten over Skrifterne i det gamle Testamente.

III Klasse har læst 3die, 4de og 5te Kap. i Balles Lærebog og de 3 første Perioder af det gamle Testamente i Herslebs Bibelhistorie.

I Klasse er af Balles Lærebog læst de 3 første Kapitler og af Herslebs Bibelhistorie til Slutningen af Dommernes Periode.

I Klasse har læst de 3 første Afsnit af Luthers lille Catechismus og det gamle Testamente efter Herslebs lille Bibelhistorie.

Historie og Geographi.

VI Klasse. Med Dimittenderne er læst Estrups Historie fra Pag. 307—511 og Allens Lærebog fra Pag. 109—206; med den yngre Afdeling Estrups Historie fra Pag. 1—244 og Allens Lærebog fra Pag. 1—109. I Geographi have begge Afdelinger læst Riises Geographi fra Pag. 25—288.

V Klasse har læst Estrups Historie fra Pag. 308—511 og Riises Geographi fra Pag. 25—288.

IV Klasse har læst Estrups Historie fra Pag. 155—308 og Allens Lærebog fra Pag. 109—206. I Munthes Geographi ved Belschou er læst fra Pag. 16—228.

III Klasse har læst Estrups Historie fra Pag. 1—155 og Allens Lærebog fra Pag. 1—81, samt Munthes Geographi fra Pag. 228—366.

II Klasse har i Kosods fragmentariske Historie læst fra Pag. 149—208 og repeteret alt det Foregaaende, samt

i Allens Lærebog forfra til Pag. 109. I Munthes Geographi er læst fra Pag. 144—228, og det Foregaaende er repeteret.

I Klasse har efter Kosfods fragmentariske Historie læst forfra til Pag. 143, og efter Munthes Geographi forfra til Pag. 110.

Mathematisk.

I VI Klasse have Dimittenderne efter Jürgensens Algebra læst om Roduddragning, Progressioner, bestemte Ligninger af 1ste og 2den Grad og Logarithmer (§§ 15—20 og 23) og repeteret det Foregaaende. Mundts Geometri er repeteret. Hver Uge er en geometrisk og en arithmetisk Opgave leveret Disciplene til skriftlig Besvarelse. Den yngre Afdeling har efter Jürgensen læst forfra til § 20 incl. og anstillet skriftlige Ovelser ligesom den ældre Afdeling.

V Klasse har i Mundts Geometri læst fra det 2det Afsnit's 1ste Kap. § III (de til Cirklen hørende Vinkler) til Bogens Slutning, og øvet sig i Beregning af Viniers og Figurers Størrelse efter opgivne Bestemmelser. Læren om Ligninger af 2den Grad med 1 og flere Ubekjendte er lært og indøvet.

IV Klasse har læst Mundts Geometri forfra til det 2det Afsnit's 1ste Kap. § III incl., samt lært og indøvet Læren om Ligninger af 1ste Grad med 1 og flere Ubekjendte.

Realisterne have i Jürgensens Algebra læst forfra til § 16 incl. (Kubikrodsuddragning).

III Klasse har læst Arithmetiken efter Mundts Regnebog, desuden er Læren om Bogstavregning meddeelt Di-

sciplene. Praktisk Regning er øvet efter Mundts til Skolens Brug udarbejdede Regneapparat.

Realisterne have desuden øvet sig i indenlandsk Verelregning, Vares og Pengecalculationer.

I II Klasse er Regning øvet efter Mundts Apparat til Decimalbrøt incl.

I Klasse har ligeledes øvet sig i Regning efter Mundts Apparat. Da Disciplene i Klassen ved Aarets Begyndelse stode paa et meget forskjelligt Standpunkt, er ogsaa det i Aarets Løb Præstereede meget forskjelligt. De Svageste have regnet de 4 Regningsarter med hele Tal, Flertallet i Klassen er kommet ind i Brøkregning, og de Flinkeste have begyndt paa Reguladetri.

Naturhistorie.

I V Klasse ere Fuglene og Krybdyrene læste efter Bramsens Lærebog og af Botaniken den almindelige Indledning fra Frugten, i Forbindelse med praktiske Øvelser.

I IV Klasse ere Krybdyrene, Fiskene og Insecterne læste; de Eldre i Klassen have desuden læst de øvrige Leddyr og Bløddyrene efter Bramsens Lærebog. Af Botaniken ere de 12 første §§ af den almindelige Indledning læste, i Forbindelse med praktiske Øvelser.

Realisterne have læst Insecterne, Bløddyrene og Plantedyrene, og af Botaniken hele den almindelige Indledning samt Tretals- og Lønboplanterne, i Forbindelse med praktiske Øvelser.

I III Klasse ere Krybdyrene, Fiskene og Insecterne læste efter Bramsens Lærebog, og de 10 første §§ af den almindelige Indledning til Botaniken, i Forbindelse med praktiske Øvelser.

Realisterne have desuden læst hele Indledning til Botaniken, Tretals- og Lønboplanterne.

I II Klasse ere Fuglene læste efter Strøms Læsebog.

I I Klasse ere Pattedyrene læste efter Strøms Læsebog.

I Tegning ere IV Klases Realdisciple, III, II og I Klasse underviste. Disciplene have tegnet Frihaandstegning efter Fortegning og Naturgjenstande.

I Sang have 71 Elever og Skolesøgende haft Underviisning, i Pianofortespil 8 Elever, og i Violinspil 1.

I Gymnastik ere i Wintermaanederne alle Klaser blevne underviste, VI Klasse tillige i Hugning, V i Fægtning, og de 3 nederste Klaser i Dands. I Sommermaanederne ere alle Skolens Disciple daglig øvede i Svømning.

S c h e m a ,

der fremstiller det Antal af Timer, som hvert Lærefag har havt i hver Klasse.

	VI.	V.	IV.	IV. R.	III.	III R.	II	I.	Summa.
Dansk	2	2	2	2	3	1	4	8	24
Latin	8	8	8		7				31
Græsk	4	5	4						13
Fransk	5	5	4		4		6		24
Tydsf	4	3	3	1	3		6	6	26
Engelsk	2	2	2						6
Religion	3	2	2		2		2	2	13
Mathematisk og Regning	3	3	4	4	5	2	5	5	31
Historie og Geographi .	5	4	5	1	5		6	6	32
Naturhistorie		2	2	3	2	2	2	2	15
Skrivning				1	3	1	3	5	13
Tegning				2	2	1	2	2	9
Summa	36	36	36	14	36	7	36	36	237

Anm. 1. I VI Klasse, som er toaarig, have Disciplene i adskillige Fag været deelt i det ældre og yngre Parti, saaledes at hvert har havt særskilte Underviisningstimer.

Anm. 2. Ved Realklasserne angaaer Schemaet blot de Timer, hvori Realdisciplene have havt særskilt Underviisning. Disse ere de studerende Klassers latinske og græske Timer, og for IV Klasse tillige de naturhistoriske Timer.

Gratispladser og det müllerske Legat.

Af de 64 Elever have iaar 9 havt Gratispladser og saaledes nydt aldeles fri Underviisning, Opdragelse og Pleie.

Desuden have 16 skolesøgende Disciple nydt fri Underviisning.

Det Müllerske Legat har iaar været tildeelt 12 Elever, som have erholdt hver een Portion paa 50 Rigsbankdaler.

Forskjellige iaar truffne Foranstaltninger.

Til Brug ved Underviisningen og navnlig til mundtlig Oversættelse fra Dansk paa Latin er der anskaffet 20 Exemplarer af Ingerslevs Materialier til Oversættelse fra Dansk paa Latin.

Under 31te Marts 1845 henvendte jeg i en Skrivelse Directionens Opmærksomhed paa det for en Opdragelsesanstalt saa vigtige Discipelbibliothek, til hvis Forøgelse den i Budgettet ansatte Sum af 50 Rbd. aarlig synes temmelig ringe, især da der medgaaer ikke Lidet til Indbindinger og Reparationer. Jeg udbad mig derfor for iaar et extraordinairt Tilskud navnlig til Anskaffelsen af franske Bøger, da det i en Skole, hvor der lægges særdeles Vægt paa de nyere Sprog, synes ønskeligt, at den franske Litteratur især af de ældre Disciple benyttedes mere til Moerskabslæsning, end det hidindtil havde været Tilfældet. I Skrivelse af 12 April 1845 bevilgede Directionen til dette Diemed et extraordinairt Tilskud af 50 Rbd. Et nyt Bogskab er iaar anskaffet til Bibliotheket.

Saa vel ved Skolens Midler som ved Fleres Bidrag er den naturhistoriske Samling i Aarets Løb bleven forøget med noget over 100 Numere. Desuden er der til Spirituosa kjøbt et Parti Glas og af de Fugleskind, der bragtes tilveie forrige Aar, ere 12 udstoppede og opstillede og 14 Stykker tilbørligt præparerede. Af Esterslægtsselskabets Realskole er der kjøbt 40 Numere. De Pattedyr og Fugle, som af Skolens Elever og Andre ere bleve Samlingen tilfillede, har den naturhistoriske Lærer, Hr. Adj. Jacob

sen taget Skindet af, foreløbig præpareret og indlemmet i Samlingen, som for Tiden bestaaer af 325 Numere. Et nyt Skab er anskaffet.

I Skoleefterretningerne for 1843 har jeg berettet, at Skolen havde faaet et taffelformigt Pianoforte af Marschalls Fabrik. Da det imidlertid efter de Fremskridt, Musikunderviisningen siden den Tid har gjort hos os, og med Hensyn til deres betydelige Antal, som deeltage i Sangen, var ønskeligt at have et Flygelpianoforte som bedre kunde lede det store Chor og udholde den Anstrængelse, der fordres af et saadant Instrument, og da man kunde erholde et nyt Flygel til Bytte mod Skolens nuværende Klaveer mod et Tillæg af 100 Specier, saa henvendte jeg mig om denne Sag til Directionen og modtog under 13 Mai 1843 Underretning om, at det under 9de s. M. havde behaget Hans Majestæt Kongen paa Directionens allerunderdanigste Forsølling allernaadigst at resolve, at en saadan Ombytning maatte finde Sted mod et Tillæg af 100 Specier. Til Efteraaret vente vi det nye Instrument.

Den i Programmet for 1844 omtalte, af Directionen under 14 Mai 1844 bevilgede nye Baad er nu anskaffet til en Priis af 65 Rbd.

For at forebygge det Mislige i, at Præparationstiden paa Dydregelsesanstalten var aldeles bestemt og eens for Alle, baade hurtige og langsomme Hoveder, baade Flittige og Dorne, og for i denne Henseende at tilveiebringe en bestemt Maalestof, som her er nødvendig, have vi i den senere Tid foranstaltet en ugentlig Sammentælling af Cha-

ractererne, efter hvis Resultat der for den følgende Uge tilstedes de Bedste en passende Forkortning af Præparations-tiden, forsaavidt de selv ønske det.

Dimission.

Under 15de Juni ere følgende Elever indmeldte til Dimission:

- 1) Peter Petersen Freuchen, Søn af Provst Freuchen i Færø.
- 2) Wilfus Emanuel Poulsen, Søn af Pastor Poulsen i Rørby.
- 3) Ludvig Fredrik Henrik Brockenhuus-Schack, Søn af Hoffjærgmester Grev Brockenhuus-Schack til Giesegaard.
- 4) Erik Christian Hartvig Rosenørn-Lehn, Søn af Kammerherre Baron Rosenørn-Lehn til Guldborgland.

Efter et af den fungerende Director og den constituerede Rector i Forening indsendt Forslag har Directionen under 12te Juni d. A. givet sit Bifald til, at Examen artium iaar afholdes i samme Form som forrige Aar, altsaa saaledes at Examinationen foretages af Skolens Lærere, og Censuren af 2 Lectorer i Forbindelse med vedkommende Lærer.

Ifølge Ovenstaaende meddeles herved et Schema over Examinationens Gang saavel ved Examen artium, der af-

holdes ved Skolen, som over Skolens aarlige offentlige Hovedexamen.

**Schema over Examinationen ved Examen
artium i Mæret 1845.**

Skriftlige Prøver.	Mundtlige Prøver.
16 Juli.	23 Juli.
Kl. 8—11 Latinſk Stil.	Kl. 8 Historie og Geogr.
— 3—6 Geom. Udarbeid.	— 3 Franſk.
17 Juli.	24 Juli.
— 8—11 Franſk Stil.	— 8 Latin.
— 3—6 Arithm. Udarb.	— 3 Græſk.
18 Juli.	25 Juli.
— 8—11 Religionsudarb.	— 8 Religion.
— 3—6 Tydſk Stil.	— 3 Mathematik.
19 Juli.	26 Juli.
— 8—11 Latinſk Verſion.	— 8 Engeliſk.
— 3—6 Hiſt. Udarbeid.	— 11 Tydſk.

Den 26 Juli Kl. 6 Eſterm.

Bekjendtgjørelſe af Examens Udfald og Proklamation.

**Schema over den offentlige Hovedexamen i Sorøe
Academies Skole i Mæret 1845.**

Tirsdagen den 22 Juli.

10½ 4 VI Kl. Tydſk.	3:5½ VI Kl. Latinſk Stil.
8 10 V — Franſk Stil.	3:5½ V — Engeliſk.
8 10 IV — Franſk Stil.	3:6 IV — Naturhistorie.
10½ 1 IV — Engeliſk.	3:6 III — Hiſt. og Geogr.
8 11 III — Latin.	3:6 I — Danſk.
8 10 II — Franſk.	
12 III, II, I Kl. Svømme- prøve.	

Onsdagen den 23 Juli.

8=10 $\frac{1}{2}$ VI Kl. Franſk.	3=5 $\frac{1}{2}$ VI Kl. Latiniſk Verſion.
8=11 V — Latin.	3=5 $\frac{1}{2}$ V — Græſk.
8=10 IV — Regning.	3=5 III — Regning.
11=1 IV — Tydſk Stil.	3=5 II — Tydſk.
8=10 III — Franſk Stil.	
8=10 $\frac{1}{2}$ I — Naturhiſtor.	

Torsdagen den 24 Juli.

8=10 VI Kl. Geom. Udarb.	3=5 VI Kl. Arithm. Udarb.
8=10 $\frac{1}{2}$ V — Religion.	3=6 V — Hiſtoriſk Udarb.
8=11 IV — Franſk.	3=4 IV — Græſk.
8=10 $\frac{1}{2}$ III — Tydſk.	3=5 $\frac{1}{2}$ III — Latiniſk Stil.
8=10 $\frac{1}{2}$ II — Hiſt. og Geogr.	3=5 I — Regning.
12 VI, V, IV Kl. Svømme- prøve.	

Fredagen den 25 Juli.

8=11 VI Kl. Relig. Udarb.	3=6 VI Kl. Hiſtoriſk Udarb.
8=10 V — Tydſk Stil.	3=6 V — Hiſt. og Geogr.
11=1 V — Naturhiſtorie.	3=5 $\frac{1}{2}$ III — Religion.
8=12 IV — Hiſt. og Geogr.	3=5 II — Danſk.
8=11 III — Naturhiſtorie.	3=6 I — Hiſt. og Geogr.
8=10 II — Regning.	

Lørdagen den 26 Juli.

8=10 $\frac{1}{2}$ VI Kl. Mathemat.	3=5 IV Kl. Tydſk Stil.
11=1 VI — Engeliſk.	3=6 V — Danſk Stil.
8=10 $\frac{1}{2}$ V — Franſk.	3=5 $\frac{1}{2}$ IV — Danſk Stil.
8=11 IV — Religion.	3=5 II — Danſk Stil.
11=1 III — Arithmetik.	
10 $\frac{1}{2}$ =1 I — Tydſk.	

Mandagen den 28 Juli.

8=10 VI Kl. Franſk Stil.	3=5 VI Kl. Græſk.
10 $\frac{1}{2}$ =1 VI — Religion.	3=6 IV — Latiniſk Stil.
8=10 $\frac{1}{2}$ V — Geometri.	3=6 IV — Tydſk.
8=11 IV — Lat. Stil.	3=5 $\frac{1}{2}$ III — Danſk Stil.
8=10 $\frac{1}{2}$ III — Franſk.	4=5 I — Danſk Stil.
8=10 II — Religion.	

Tirsdagen den 29 Juli.

8:11	VI Kl. Hist. og Geogr.	3:5½	VI Kl. Latin.
8:10	V — Regning.	3:5½	V — Tydsk.
8:10	IV — Latin.	3:6	IV — Geometri.
8:10	III — Tydsk Stil.		IV Realkl. Arithmet.
8:10½	I — Religion.	3:5	II Kl. Naturhistorie.

Torsdagen den 31 Juli Formiddag Kl. 9 foretages Translocationen. Mandagen den ~~1ste~~^{1ste} August om Formiddagen Kl. 8 prøves de til Opdragelsesanstalten indmeldte Disciple, og Tirsdagen den 2den ~~August~~^{August} begynder Undervisningen for det nye Skoleaar.

Til at overvære disse Examina indbydes herved ærbødigst de af Disciplenes Fædre og Foresatte samt andre Skolens Belyndere, som dertil maatte have Leilighed.

Sorø Academies Skole og Opdragelsesanstalt den 1ste Juli 1845.

E. Bojesen.